

AZ OLVASÓHOZ.

A Trianont követő korszaknak idegeket korbácsoló és energiákat sorvasztó néhány esztendeje elnyűtté és kishitűvé tette a „hajdan erős” magyart. Mintha a „minden mindegy” veszedelmes rezignációja vett volna erőt valamennyinkben, a dekomponált magyar társadalom széles rétegein. Nem szólhat meg ezért senki fia bennünket. Látszólag minden és mindenk ellenünk esküdt és hogy a forradalmi láz rázta tömegek csak nagynehezen s csak legjobbaink szívós munkájával voltak a konszolidáció rögzös útjára szoríthatók, valóságos rágalmazási hadjárat indult meg ellenünk *külföldön*, holott éreztük és tudtuk mi itthon azt, hogy a magunk igyekvésén és jószándékán kívül csakis *nemzetünk külső barátainak jóakarata* segíthet talpra bennünket. Ekkor, körülbelül ma egy esztendeje indultak Bethlen István és segítőtársai azzal az erős elhatározással *külföldre*, hogy a *belső* gáncsvetést — ilyen is volt bőven — kiparirozva, *a kint* felgyülemlett s gonosz munkával mindnagyobbra növelt nehézségekkel és akadályokkal *megküzdenek*, azzal az elhatározással, hogy ennek a mi szerencsétlen, nemzeti érzésében vérig sértett, gazdaságilag lerongyolódott és mindenfelé és mindenképen megrágalmazott országnak *igazát odaállítják a világ Ítélszéke elé*, mivelhogy az élethez s a megélhetéshez való jogunk, ma is *élő jogunk*, az tőlünk a poklok minden pokla ellenére sem vitatható el. A hátunk mögötti esztendővel az előkészítés, s bátran hozzátehetjük: az eredményes előkészítés esztendeje pergett le. Ma, hogy a magyar jegybankra való részvényjegyzés már folyamatban van, megállapítható, hogy a „szanálás” immár gyakorlati csapáson halad, hogy a Népszövetség égisze alatt *külföldön* kontrahálendő kölcsön esélyei felől *külföldi* forrásból szállnak felénk jó hírek, úgy Londonból mint Parisból, — s megállapítható az is, hogy Amerikának rokonszenve is felénk hajlik, minek felismerhető tanúsága az úgynevezet „*relief* (az 1919-iki amerikai lisztzállítmányok ára) *tartozások* ügyének az Egyesült-Államok részéről előzékeny és főleg gyors intézésében mutatkozik és nem kevésbbé

jelentős és biztató jelenség a népszövetségi főmegbízottnak, amerikai állampolgár, Mr. I. Smith személyében való delegálása is. Ha mindezek mellett, még az osztrák példára is utalunk, ahol a szanálás megindulását nyomban követte nemcsak a *külföld érdeklődése*, hanem mi nem kevésbé fontos, a *belső bizalom*, úgy minden vérmes illúziók táplálása nélkül is, de sőt teljes tudatában annak, hogy a korona stabilizálódásáig terjedő átmeneti korszak súlyos terheket ró valamennyinkre — *tetehetünk*, de le is *kell* tennünk ma már minden szkepszisről, minden kishitűségről — jó szelek duzzasztják a magyar vitorlákat,

Ezen célt szolgálja a miniszterelnök úr április 17-iki monumentális parlamenti beszédének részünkről a maga teljes egészében való közzététele, — ezen célt, országunk nagyjainak s a különféle érdekképviseltek reprezentánsainak különféle nézőszögből való hozzászólása a szanálás kérdéséhez, végül ezen célt, a külföld érdeklődését tanúsító nyilatkozatok regisztrálása.

Ha szerény füzetünk a lelkek megnyugtatót csak némiképp is szolgálja, hacsak némiképp is erősíti a szanálás sikerébe vetett remény-ségünket, hitünket és a magunk szükséges akaratát is — hivatását betöltötte.

Budapest, 1924 május havának első hetében.

Halmay Elemér dr.

GRÓF BETHLEN ISTVÁN

miniszterelnöknek a nemzetgyűlés f. évi április hó 17-én tartott ülésén
a szanalási törvényjavaslatok általános vitája végén mondott beszéde:

Legyen szabad nekem is azok után, amiket a pénzügyminiszter úr tegnap este a szőnyegen lévő tárgyról kifejtett, az általános vita befejezése alapján, reflektálnom azokra, amik ellenzéki oldalról felhő? attak. Bírálták a javaslatot *külpolitikai, alkotmányjogi, belpolitikai és pénzügyi szempontból*. Legyen szabad nekem is beszédem fonalán a kérdéseknek mind a négy csoportján végigmenve a magam és a kormány álláspontját kifejteni. (Halljuk! Halljuk!)

(A szanalási javaslatok külpolitikai szempontból.)

A kritika élessége *külpolitikai szempontból* úgyszólván végigment a hangnemnek minden skáláján, az objektív kritikától végig a hazaárulás vádjáig, találkoztunk itt mindenféle szemrehányással, a pianótól kezdve, hogy úgy fejezzem ki magamat, a fortisszimóig. Ha ennek okát keresem és objektív alapot akarok keresni, *azt kell mondanom, hogy a közös alapját ezeknek a kritikáknak megtalálom abban a talán fájdalmas, de mindenesetre tiszteletreméltó érzésben, amely, azt hiszem, a Ház minden oldalán él afelett a körülmény felett, hogy Magyarország amikor kölcsönt kér a külföldtől, amikor kölcsönt akar kapni, nem kerülhette és nem kerülheti el bizonyos beavatkozását rajtunk kívül álló tényezőknél*. Hiszen a kontrollról volt itt a Házban legbővebben és legélesebben szó. En ezt megértem. Nemcsak hogy megértem, hanem ne méltóztassék azt gondolni, mint hogyha a kormánynak örömet szerezne az, hogy nem úgy mint régen, teljes szabadsággal, hanem csak bizonyos kontroll mellett juthatunk mi kölcsönhöz. Ennek a körülménynek az okát a felszólalók azután nagyon sok helyet kérésiek. Az egyik rész helyesen találta meg külpolitikai helyzetünkben, azokban a nemzetközi viszonylatokban, amelyek ma Európában általánosan uralkodnak, a másik rész természetesen mindenütt csak a kormány tehetetlenségét látta, nem vette észre és nem akarja észrevenni ezt a külpolitikai helyzetet, mintha az nem is léteznék, és mindenütt csak a kormányt okolja azokért a körülményekért amelyekre az imént rámutattam.

Én csak az objektív kritikákkal fogok foglalkozni. (Helyeslés jobbról és a középen.) Azt hiszem, *nem lehet hivatásunk, hogy egy*

másnak veséit vizsgáljuk, egymásnak intencióit bíráljuk, egymásnak becsületes intencióiban kételkedünk. Végre is a magyar politikában legalább is ezen a téren kell, hogy az ellenzék és a kormánypárt között egy bizonyos közös érzésnek a lehetősége fennmaradjon. En tehát nem tartanám helyesnek, hogy olyan hangok merüljenek fel, amelyek bár ellenzékiek, de a kormánynak becsületes intencióiban kételkednek és nem lehet hivatásom, hogy ilyen kritikával szemben is a magam álláspontját kifejtsem. Ott, ahol objektív kritikával állunk szemben, a magam nézetét meg kell, hogy mondjam és hivatkoznom kell azon okokra, amelyek egyik-másik cselekményünket irányították. De ahol azt látom, hogy az objektív kritika mellett egészen más intenciók érvényesülnek, *ahol azt látom, hogy minden áron a gyanúsítás, az arravaló törekvés vesét egyeseket, hogy hazafias meggyőződésünket kétségbe vonják, ott nézetem szerint megszűnt a vitatkozás lehetősége,* (Igaz! Úgy van! jobbfelől.) ott nemcsak megszűnt a vitatkozás lehetősége, de a kormány egyszerűen tekintélyét adná fel, ha ilyenfajta kritikákra a maga részéről is válaszolna. (Igaz! Úgy van! jobbfelől.) Ami már most külpolitikai helyzetünknek felfogását illeti, úgy legjobban fejezte ki azt az én meggyőződésem szerint gróf Apponyi Albert akkor, amikor azt mondta, hogy ő a mai helyzetet és az eseményeket, valamint akciónknak gyümölcsét, *a szőnyegen „leró törvényjavaslatokat, két erőforrás eredőjének tekinti.* Az egyik azon hatalmaknak törekvése, hogy *Középeurópában újabb konszolidáció létesüljön,* újból helyreállítassék a gazdasági és pénzügyi egyensúly és ezáltal a reparáció kérdésének fokozatos félretevésevel Európának újabb békét adjanak, ezzel szemben állott azok törekvése, akik nem tudván megfeledezni a múlttól, a maguk részéről egoisztikus törekvéseiket tovább folytatják és mindent elkövetnek, hogy *Középeurópában a reparáció kérdésével a helyzet szanálását lehetetlenné tegyék.* Gróf Andrássy Gyula ezt úgy fejezte ki, hogy mi egy nagy bizalmatlansággal állottunk szemben az egész vonalon és ezen bizalmatlanságnak következménye az az eredmény, amellyel ő maga részéről nincs megelégedve.

Én azt hiszem, hogy minden hazafias embernek kötelessége a mai körülmények között a nemzet előtt felfogását kifejteni ezekről a kérdésekről és mindenekelőtt kötelessége ez a kormánynak, hogy akkor, amikor kétségtelen, hogy kontroll nélkül nem tudtunk és nem vagyunk képesek kölcsönt szerezni, reámutatni azokra az igazi okokra is, amelyek ezt lehetetlenné tették, és igazolni a nemzet előtt azt a vis majort, amely fennforgott és okozója volt annak, hosrv ezekre az előzményekre a kormány a maga részéről reámutatni kénytelen. Rossz tanácsadója a nemzetnek az, aki a külpolitikai körülményektől elvonatkoztatva, azt hiszi, hogy a nemzet ma is azokon az utakon járhat, amelyeken járt akkor, amikor egy nagyhatalomnak volt a részese. A t. képviselő urak olyan politikát folytatnak ezen a téren, mint mondjuk az a tönkrement magyar ember, akinek nincs meg az a lelki bátorsága, nincs meg a lelki ereje, hogy a saját tönkremenését bevallja és aki az utolsó percig is úgy élt, mint akkor élt, amikor gazdag volt, aminek természetes következménye, hogy ez életfilozófiájá-

nak csak egy kiútja van, az, hogy amikor az utolsó garasa is elfogyott, akkor egy jótékony golyóval vessen véget életének. (Igaz! Úgy van! jobbfelől.) Ezt megteheti az egyes ember, de egy nemzetet ilyen útra vezetni nézetem szerint lelkiismeretlenség, (Helyeslés jobbfelől.) nemcsak lelkiismeretlenség, hanem természetesen teljes félreismerése azon kötelezettségeknek, amelyekkel a kormány és a nemzetgyűlés a nemzettel szemben tartozik. Szó sincs róla, Magyarország nincs olyan körülmények között, mint volt a régi Nagymagyarországon Ennek az országnak sokban restringciókat kell önmagának szabni. Az életstandardja ennek az országnak összeszorul. *Fájdalmas operáció ez, melynek rendjén igen gyakran a nemzet bizonyos jogfosztásokkal fog szembeesülni és a megkötöttség érzése fog lelkében felébredni, azonban azt hiszem, hogy fel lehet emelkedni ebből a helyzetből, de csak akkor, ha képesek vagyunk egy más útra férti, hogyha képesek vagyunk egy becsületes munka, útjára térre, felismerni a reális viszonyokat és felismerve a reális körülményeket, viszont képesek vagyunk reálpolitikát folytatni.*

(Magyarország és Ausztria helyzete.)

T. Nemzetgyűlés! Nem akarok én ezzel kishitúséget hirdetni, sőt ellenkezőleg, teljesen igaza van gróf Andrássy Gyulának, amikor azt mondja, hogy önérzetünket és lelki függetlenségünket őrizzük meg. Mi ezt meg is tettük. De nem figyelmeztetni a nemzetet azokra a súlyos körülményekre, amelyek között élünk, nem figyelmeztetni arra, hogy mit veszíthet ez a nemzet, ha könnyelmű politikát folytat, hogy mit fog múlhatatlanul elveszíteni, ha ily könnyelmű politikát csinál, nem figyelmeztetni a nemzetet arra, hogy helytelen az a politika, mely a lehető nem ragadja meg, csak azért, hogy egy illúzió után kergetőzzék, amely a jót elveti azért, mert oly jobbat lát maga előtt, amelyet azonban keresztülvinni nem tud, nézetem szerint helytelen politika és félrevezetése a nemzetnek, zsákutcába való vezetése. (Úgy van! a jobboldalon. Nézzünk egyszer szemébe annak a szituációnak, amellyel a magyar kormánynak meg kellett küzdenie. Hiszen azt az akciót, amelyet Magyarország gazdasági falpraállítása érdekében kezdeményezett, sikerrel akarta véghezvinni. Összehasonlítások történtek itt Ausztriával, Bulgáriával, Németországgal. Nyíltan megmondom, hogy az összehasonlítás Ausztriával, Ausztria helyzetével nagyon nehéz, mert a magyar kormány és *Magyarország esélyei sokkal, de sokkal rosszabbak voltak e tekintetben, mint Ausztria sanszai lehettek.* Amikor mi kimentünk, mindenekelőtt azzal az érveléssel állottunk szembe, mint egy falanksszal, hogy Magyarország nyerstermelő-ország, Magyarország gazdag ország, nem az a helyzete, mint Ausztriáé, mi képesek vagyunk önmagunkat ellátni, Magyarország fizethet reparációt, ha momentán kellemetlen helyzetben van is, de a nehéz helyzetben, ha csak némileg taipraáll, könnyen túl fog esni és akkor Magyarország megfizetheti azt a reparációt, amelyet tőle követelnek. Itt, ebben a teremben ezt az argumentumot megcáfolni és ezzel az argumentummal bővebben foglalkozni fölösleges, csak konstátálom és megállapítom, hogy ezen pénzügyi argumentum, ez a gazdasági argumentum már régen nagy

nehézséget okozott és fog okozni mindig, amikor Magyarországgal szemben mi méltányosságot követelünk. De menjünk tovább. *Még nagyobb és súlyosabb nehézségek mutatkoztak természetesen politikai téren.* Politikai téren mi a legnagyobb bizalmatlansággal állottunk szemben, még pedig azért, mert Magyarországot megint a külföld egy erős nemzeti érzéstől telített, nacionalista országnak tekinti és tekintette. Ismeri a külföld Magyarország teljesítményét, katonai teljesítményeit a háború alatt és a következménye ennek az, hogy nagyobb bizalmatlansággal viseltetnek Magyarországgal szemben, mint Ausztriával szemben, jobban tartanak fölemelkedésétől, megerősödésétől. Ezek miatt természetesen más a politikai irány Magyarországgal szemben, amelytől jobban félnek, jobban tartanak. A gyengének nincsenek sem barátai, sem ellenségei, de az erősnek, különösen amikor szerencsétlenségben van, csak ellenségei vannak. (Mozgás.)

(Reparációs kérdés — Ruhr-politika.)

Harmadik körülménnyel és nehézséggel is állottunk szemben és ez Franciaországnak az a félelme, hogy a magyar reparációs kérdésnek ilyen vagy amolyan elintézésével egy prejudícium tétetnék a német kérdés elintézésére. Ismétlem, Magyarország helyzetét sokkal hasonlóbannak tekintették Németország helyzetével pénzügyi politikai szempontból és ennek természetes következménye volt, hogy prejudíciumtól féltek, amit velük szemben Németország esetében is említeni lehet.

Eckhardt Tihor: Ausztriától nem féltek?

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Ausztriától sokkal kevésbé féltek, most mutattam reá, hogy miért. (Felkiáltások a jobboldalon: Korábban kell felkelni!)

Ulain Ferenc: Ez csak ürügy, ezt nem veszik komolyan!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Tényeket szögezek le, akár hiszi a képviselő úr, akár nem. Ezek tények, faktumok, amelyekkel szemben állottunk és amelyekben a képviselő úr meditálhat. Ezelőtt egy évvel Magyarország a reparációs kérdés tekintetében igen nagy veszélyben volt. Abban az időben a reparációs kommisszió komolyan foglalkozott azzal a gondolattal, hogy Magyarországra egy reparációs összeget kiró. A t. képviselő urak oly nagyon könnyen vetik oda azt a kívánságot, hogy a reparációs kommisszió állapítja meg a végleges reparációs összeget. Nagyon könnyen vetik oda, de nem tudják, hogy ezzel mit mondanak. Ha pl. egy évvel ezelőtt a reparációs kommisszió végleges összeget vetett volna ki Magyarország terhére, akkor legyenek meggyőződve a t. képviselő urak, külföldi kölcsönről vagy hasonló dolgokról nem lenne szó, hanem szó lenne manquement-ről és oly szankciókról, amelyeket a trianoni szerződés értelmében velünk szemben alkalmaznának, mert ha kivetették volna azt az összeget, azt megfizetni egészen bizonyosan nem lettünk volna képesek. (Igaz! Úgy van! a jobboldalon.)

Zsilinszky Endre: És Bulgária?

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Bulgária helyzete egészen más. Bulgária először ugrott ki a szövetségesek közül a háborúban.

Bulgária az első naptól kezdve meg tudott egyezni egy végleges összegben, amelyet azután, épen kiváltságos helyzeténél fogva, e szempontból le tudott alkudni oly összegre, amelyet az ő felfogása szerint meg tudott fizetni. De ha a t. képviselő urak szemünkre vetik, hogy mi tízmillió évi összegben kiegyeztünk húsz évre, ami százhetvenkilenc milliót jelent (Mozgás a középén.) — 200 milliót a szénnel együtt, de külön kivetésképpen 179 milliót, — akkor azt hiszem, hogy nem lehet felhozni Bulgária példáját, amely, mint kisebb állam nem 200, hanem 550 milliót véglegesen fizet. (Úgy van! Úgy van! a jobboldalon.) En azt hiszem, ha ebbe mentem volna bele, a t. képviselő urak joggal és nagyobb szemrehányást tettek volna.

Ugyanebben az időben, amikor a reparációk kommissziója a Magyarország által fizetendő reparációval foglalkozott, mindnyájan tudjuk, hogy bizonyos határcidensek folyományaképpen, majdnem a háború szélén állottunk. Abban az időben volt Románia mozgósítása, szomszédaink mozgolódása, amely majdnem háborúra vezetett. Mi akkor úgy láttuk a helyzetet, hogy a két jelenség között esetleg bizonyos összefüggés konstruálható. Mi úgy láttuk a helyzetet, hogy itt veszteni való ideje a magyar államnak nincs, úgy láttuk a helyzetet, hogyha addig az időig talán helyes volt az a politika, amelyet mi a reparációk kommissziójánál folytattunk abból a célból, hogy a reparáció kérdését továbbtolva, időt nyerjünk, ezt a politikát így továbbfolytatni nem lehet, mert attól féltünk, hogy ez esetleg Magyarország terhére kirovandó igen magas reparációk összeg megállapítására vezet, és ha ezt nem fizetjük pontosan azokban az időpontokban, amikor azt kiróják, szankciók alkalmazására vezethet. *Egy második Buhr-politikától kellett félnünk Középeurópában.* (Úgy van! Úgy van! jobbfelől.) *És volt az oka annak, hogy mi a magunk részéről egy percig sem várhattunk tovább és megindítottuk azt a külpolitikai akciót, amely végeredményben egy év leforgása alatt sillerre vesetett.* Egyfelől elintézte a reparációk kérdést húsz esztendőre, másfelől biztosítja Magyarországnak részére, hogy 250 millió aranykorona kölcsön rendelkezésre fog állni. Csak utalok arra, hogy részben ellenzéki képviselők, ellenzéki vezető politikusok jöttek hozzánk, azzal a kérelemmel, amelyre most a magam részéről reámutatok. Könnyű tehát azt mondani, hogy mi könnyelműen vetettük fel a reparáció kérdését, könnyelműen azáltal, hogy kölcsönt mentünk kérni. Aki azonban az akkori viszonyok között Magyarország súlyos nemzetközi helyzetét ismerte, aki tudta, hogy barátaink alig voltak, ellenben ellenségeink, akik velünk nem tudtak kibékülni, mindent elkövettek, hogy egy közép-európai Ruhr-politika felé hajtsák a szituációt, az tudhatja, hogy itt más kiút a magyar kormány részére nem volt és könnyelműség lett volna a magyar kormány részéről, ha abban az időben az akciót meg nem indítja.

Zsilinszky Endre: Soha Olaszország meg nem engedte volna azt a megszállást. (Nagy zaj és mozgás jobbfelől.)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Feltétlenül megegyezhetünk abban, hogy politikai téren Olaszország segítségére bizonyos kérdé-

sekben számíthatunk, a reparáció terén azonban Magyarország legnagyobb hitelezője Olaszország, neki pénzügyi érdeke volt, hogy reparációs összeget terhünkre megállapíthassanak. Tisztán kell látni a helyzetet. Itt nem lehet szentimentalizmussal ezeket a kérdéseket elintézni, mert a nemzetközi viszonyokban nincs szentimentalizmus. (Úgy van! Úgy van! jobbfelől.) Már most csak az a kérdés, hogy ezt az akciót, amelyet nézetem szerint helyes időpontban, a körülmények kényszerítő ereje folytán indítottunk meg, helyesen vittük-e keresztül, nem adtuk-e fel ennek az országnak, ennek a nemzetnek jogosult önérzetét és úgy vittük-e keresztül, hogy nem hoztunk-e nagyobb áldozatokat, mint amilyeneket kellett hozni. Itt mindjárt egy váddal találkozom gróf Andrássy Gyula részéről, aki azt mondja, hogy mi megalázkodtunk ezzel az akcióval, mert feladtuk önérzetünket, lelki függetlenségünket, mert ott kértünk, ahol nem lett volna szabad kérni. Ez a kijelentés azután végigvonul további fejtegetéseim.

Berky Gyula: A régi rosszmájúság!

(A nagyhatalmak és a kisantant.)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Ő arra hivatkozik, hogy a reparációs bizottság első határozata kedvezőtlen volt Magyarországra nézve és nem tette lehetővé, hogy hozzájussunk ahhoz a kölcsönhöz, amelyet fel akartunk venni. Azt mondja, hogy akkor egy időpont jött, amelyben a nagyantánt-államok a magyar kormányt kvázi utasították, hogy most már a kisántánttal tárgyaljon és intézze el ügyét úgy, ahogy tudja, mert különben ők a magyar ügyet nem segítik. Ez a beállítás ismét nem felel meg a tényeknek, sőt homlokegyenest ellentétben áll azokkal. A reparációs kommisszionak azon határozata után, amelyre rámutattam, a nagyhatalmak, illetőleg azok a hatalmak, amelyek minket támogattak az első reparációs kommissziói határozóknál is, soha ilyen felszólítást nem intéztek hozzánk, sőt ellenkezőleg, ők az első határozat folytán ebben a határozatban nemcsak a magyar ügy vereségét látták, hanem saját felfogásuk és saját akciójuk vereségét is, és nemcsak, hogy nem hagytak cserben ebben a tekintetben, hanem ellenkezőleg, még sokkal nagyobb erővel léptek fel diplomáciai téren, épen a kisántántnál, abból a célból, hogy Magyarország ügyét diadalra vigyék. Az, amire gróf Andrássy Gyula céloz, valami egészen más volt. Ez nem annyit jelentett, hogy ők azt mondták, most Magyarország tegyen, amit tud, és intézze el ügyét a kisántánttal a kölcsön tekintetében és tegyen neki oly koncessziókat a kölcsön érdekében, amilyeneket képes, hanem azt mondták a nagyhatalmak, hogy az én akción nem vezethet végleg sikerre abban az esetben, ha a trianoni szerződésből folyó és köztünk fennálló differenciák, bizonyos sűrűlődségi pontok valami józan elintézését nem nyernek. Ezek voltak azok a kérdések, amelyeket mi a kisántánttal tárgyaltunk, elsősorban Genfben, de tárgyaltuk ezeket azután folytatólag természetesen Londonban és Parisban is. Itt tehát szó sem volt arról, hogy mi a kisántántnál kértünk, vagy kunyeráltunk, vagy megalázkodtunk abból a célból, hogy köl-

csönt kapjunk. A kölcsön kérdését direkt velük, nem is a magyar kormány tárgyalta, ezt tárgyalták Genfben a nagyhatalmak ottani képviselői és tárgyalta a Népszövetség és a Népszövetség emberei. Mi a kisantant képviselőivel a pendens-kérdéseket tárgyaltuk és ezekre vonatkozólag létesítettünk megegyezéseket.

És hogy ezekben a kérdésekben létesítettünk megegyezéseket, azt hiszem, ez helyes, kívánatos, (Úgy van! jobbfelől.) mind a két félre előnyös. *Ezeket a kérdéseket, tárgyalnom Izellett volna akkor is, ha nem lett volna soha kölcsönről szó s ezek végeredményben oda vezettek, hogy egy jobb, megértőbb atmoszféra fejlődött ki Magyarország és szomszédai között, amelyre abszolút szükségünk van nekünk, szükségük van szomszédainknak is; végeredményben Középenrópa gazdasági élete másképp talpra nem állhat, mint úgy, ha ezt egy barátságosabb politikai atmoszféra lehetővé teszi.* (Helyeslés a jobboldalon és a középen.)

Én különben könnyen azt mondhatnám ezzel a váddal szemben, hogy méltóztassék gróf Andrassy Gyula képviselő úrnak az ellenzék másik oldalához fordulni, amely a maga részéről eddig mindig azt vetette szememre, hogy miért a nagyhatalmakon keresztül akarok kölcsönhöz jutni és miért nem a kisantant segítségével, hogy nekem nem Parisba és Londonba kellett volna mennem, hanem Prágába és Belgrádba.

Szilányi Lajos: Akkor önök azt az ellenzéki képviselőt letorolták!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: A tisztelt képviselő úr akkor tapsolt a baloldalnak, mikor pedig Andrassy beszélt, akkor Andrassynak. Vagy az egyik lehetséges, vagy a másik, de mind a kettő egy időben mégsem. *Nem áll tehát az, hogy mi akár lelkei függetlenségünket, akár önérzetünket bármilyen külföldi állammal szemben csorbítani engedjük volna.* Nem áll az, mintha mi lemondtunk volna — mint ahogy egyes beszédekből hallottam — titokban vagy implicite a trianoni szerződésben Magyarország számára biztosított jogokról, arról a kevés jogról, amely a trianoni szerződésből Magyarország javára ered. Nekünk nemcsak hogy teljesen szabad kezünk van ebben a tekintetben, — ezek a kérdések soha sem is tétettek szóvá közöttünk — hanem *érdekeinket azon esetben* — meg lehet róla győződve a képviselő úr — *úgy, mint eddig, ezentúl is teljes mértékben megóvni törekedni fogunk.* (Helyeslés jobbfelől.)

Azt mondja gróf Andrassy Gyula képviselő úr ezzel összefüggésben, hogy még ha sikerült is most a kérdést a kisantant segítségével és hozzájárulásával valahogy elintézni, ez a jövő tekintetében mégis olyan helyzetet teremt, amikor mindig rá leszünk utalva a kisántántra és fokról fokra tovább fogunk csúszni ezen a lejtőn. Nem tudom, hogy a kölcsön felvétele, azok a barátságos megegyezések, amelyekre reámutattunk s közöttünk létesültek, mennyiben teremtenek rosszabb helyzetet a jövőre nézve, mint amilyenben ma vagyunk. Azt hiszem, hogy ha semmit sem csináltunk volna, az a helyzet, amelyet gróf Andrassy Gyula tisztelt képviselőtársam úgy fejezett ki, hogy az ő hozzájárulásuk nélkül nem juthatunk sem kölcsönhöz, sem egyéb

bénékhez, amelyekre Magyarországnak ezentúl is szüksége lehet, ez a helyzet ma is fennáll, ezt nem a kölcsön-akció idézte elő, ez az akció tehát a maga részéről legalább is rosszabb helyzetet ebben a tekintetben nem teremtett. (Igaz! Úgy van! a jobboldalon.) Merem állítani, hogy ebből a szempontból is csak *jobb helyzetbe jutottunk*. Jobb helyzetbe jutottunk azért, mert hiszen éppen az a nagy kérdés, melynek segítségével Magyarországgal szemben könnyen lehetett követeléseket forszírozni: nevezetesen a *reparációs kérdés 20 évre elintézését nyert*. De eltekintve ettől, azok a függő kérdések, amelyek közöttünk súrlódási felületül szolgáltak, szintén elintéződtek, azon megegyezések folytán, amelyekre reámutattam. Azt hiszem tehát, hogy a jövő tebitetésében a helyzet ebből a szempontból is inkább jobbá vált, mint ahogy lehetne me, ha ezeket a kérdéseket el nem intéztük volna, (Igaz! Úgy van! a jobboldalon.)

Azt mondja gróf Andrassy Gyula t. képviselő úr, hogy a reparáció kérdése csak egy falra festett ördög kérdése volt, hogy azt soha sem vették komolyan az ántánt-államok, hanem csak pressziós eszköz volt arra, hogy Magyarországot beszorítsák abba a helyzetbe, amelyben vagyunk és amely függetlenségünket érinti. Azt hiszem, hogy gróf Andrassy Gyula tisztelt képviselőtársam ezt az érvet nem vette komolyan.

Berki Gyula: Mi sem!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Már mégis furcsa ravaszság volna az ántánt részéről, bámulatos ravaszság, hogy akkor, amikor Magyarország terhére reparációkat képes nagy összegben megállapítani és ezen reparációk végrehajtása érdekében szankciókat volna képes alkalmazni, hogy akkor azt gondolja, hogy: most már igazán megfogom ezt a Magyarországot és megnyomorítom ezt a Magyarországot azzal, hogy neki kölcsönt adok. En mégsem tudom a ravaszságnak ezt a módját elképzelni. Ha ők, vagy bárki a reparációs kérdést ki akarta volna velünk szemben a végletekig használni, nem kölcsön formájában használná ki, hanem egyszerűen megállapítottak volna terhünkre reparációkat, s ha azokat nem fizettük volna, akkor szankciókat alkalmaztak volna velünk szemben.

(*A belgrádi fegyverszünet — a románokkal
kötött egyezés.*)

Külpolitikai vonatkozású kérdéseket érintett a maga beszédében Nagy Vince képviselőtársam,- valamint mások is, s elsősorban a *belgrádi fegyverszünet kérdésével foglalkozott*. Úgy állította be ezt a fegyverszüneti szerződést, mintha ezt Magyarország, illetőleg a mostani kormány ismerte volna el azzal a megegyezéssel, amelyet a Jugoszláv állammal létesítettünk. Ezt a szerződést, amelyet mi fegyverszüneti szerződésnek soha sem ismertünk el, hanem csak katonai konvenciónak, ami jogi szempontból különbség, nem mi, hanem a trianoni szerződés ismerte el akkor, amikor már a bevezetésben azt mondja (olvassa): „Tekintettel arra, hogy békeszerződés köthetése céljából Ausztria-Magyarország volt császári és kir. kormányának kérelmére a szövet-

séges és társult főhatalmak 1918 november 3-án Ausztria-Magyarországnak fegyverszünetet engedélyeztek és ezt Magyarországra vonatkozólag az 1918 november 13-án kötött katonai egyezményel kiegészítették...” Ezt tehát expressis verbis benne van a trianoni szerződésben.

De tovább megyek. A képviselő úr azt mondja, hogy mi ezen szerződés értelmében nem lettünk volna kötelesek elismerni azokat a kötelezettségeket, amelyek bizonyos tárgyak visszaadására és Jugoszláviának való szállítására vonatkozólag bennfoglaltak. E tekintetben hivatkozom a trianoni szerződés 182-ik cikkére, amely a magyar törvényben rosszul van franciáról magyarra fordítva. Ez újból olyan eset, amilyenre Nagy Emil tisztelt képviselő úr más vonatkozásban reámutatott. Ennek a cikknek szövege helyes fordításban a következő (olvassa): „Magyarország megerősíti az 1918 november 3-iki fegyverszüneti szerződés és az ezt kiegészítő összes szerződések értelmében a szövetséges és társult hatalmaknak kiszolgáltatót, vagy meg kiszolgáltató anyagok átadását és elismeri a szövetséges és társult hatalmak jogait ezekre az anyagokra.” Így tehát expressis verbis ki van mondva a mi kötelezettségünk. A trianoni bébeszerződést kénytelenek voltunk annak idején aláírni, ennek a szerződésnek stipulációit be kell tartanunk, annak betartását tőlünk mindig követelhetik.

Rupert Rezső: Nem is az a fontos, hanem a politikai következtetések!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Kérem, politikai következtetéseket akkor lehetne fűzni ehhez a dologhoz, ha nem a trianoni szerződés ismerte volna el ezen fegyverszüneti szerződést, hanem a trianoni szerződéstől függetlenül, a jelenlegi kormány. De mivel, amint kimutattam, ez nem áll fenn, ehhez semmiféle politikai konzekvenciákat fűzni nem lehet.

Ugyancsak Nagy Vince hivatkozott a *Romániával kötött meg egyezésre* és ezzel összefüggésben felhozta egy Romániában megjelent; hírlapnak bizonyos közléseit személyemre vonatkozólag. Erre nézve már a külügyminiszter úr megadta a méltó feleletet, a dologhoz azonban mégis kénytelen vagyok egy reflexiót fűzni. Tudom azt, hogy a tőlünk elszakított területen igen sok ember azt az érdeket látja fennforogni, hogy az *én személyemnél, de egyáltalában a magyar kormányban és a kormányon levő személyeknek integritása csorbítottassék és ezáltal is egy távolodás történjék a magyar lelkek között a határon innen és a határon túl.* Én azt több ízben tapasztaltam, hogy éppen azok az emigráns urak, akik ezeken a területeken ma is élnek, ilyen fegyverekkel próbálkoznak hangulatot csinálni ellenünk, *de hogy magyar politikusok, tudva, vagy nem tudva, r elüli szövetségben ezeké¹: az aljas rágalmatokat út a nemzetgyűlésen való publiMdú által továbbadják és felfújni akarják, ez a magyar parlament árizmtu s eddigi történelmében legalább is példátlan.* (Úgy van! Úgy van! jobbfelől.)

(Területi kérdések.)

Azt is mondta, — és úgy emlékszem, más képviselő urak is mondták, és ezért beszélek erről a kérdéstről — hogy volt egy idő,

amikor Magyarország területi engedményeket kaphatott volna a kísérőlevél folyomány aképen, amely kísérőlevélben a határok kiigazítása helyzetetett kilátásba. De nemcsak ezt említette, hanem utalt más területi engedményekre is, anélkül azonban, hogy ezeket konkretizálta volna. Felhozta az ú. n. prekmuri esetet. Prekmur egy terület a Kerta és a Mura között, amelyre vonatkozólag a határdelimitációs kommissziók előtt a magyar kormány azzal a kívánsággal lépett fel, hogy ez a terület a kísérőlevél alapján Magyarországnak visszaadassék. Nem a Muraközről van itt szó, amint azt a közbeszóló képviselő urak értették, hanem a Murától északra fekvő területről, egész a Kerta-vonalig. A magyar kormány, hivatkozva az etnográfiai és gazdasági helyzetre ezeknek a területeknek visszaadását kérte. A delimitációs kommisszió nem helyezkedett teljesen a magyar állaspontra, de a helyesnek vélt határkiigazítást a maga részéről is javasolta és körülbelül egy közbeneső vonalon húzta meg azt a határt, amelyet ajánlani fog a népszövetségnek. Most jön azonban a kísérőlevélnek ezen delimitációs kérdésekre vonatkozó határozata. Talán méltóztatnak tudni, hogy a Népszövetség nem dönt ezekben a kérdésekben, hanem csak felajánlhatja jó szolgálatait a két félnek, abban az esetben, ha a delimitációs kommissziók egy bizonyos határkiigazítást javasolnának. A kísérőlevélnek erre vonatkozó része szó szerint így hangzik (olvassa): „De majd ha a határkiigazító-bizottságok megkezdték munkájukat, ha úgy vélik, hogy a szerződés intézkedése, mint fentebb mondtuk valahol igazságtalan s hogy ennek az igazságtalanságnak orvoslása közérdek, módjukban lesz erről jelentést tenni a nemzetek szövetsége tanácsának. Ebben az esetben a szövetséges és társult hatalmak hozzájárulnak ahhoz, hogy ha az egyik érdekelt fél kéri, a szövetség tanácsa felajánlhassa jó szolgálatait abból a célból, hogy az eredeti határ ugyanazon feltételek mellett békés úton megváltoztassák ott, ahol annak megváltoztatását valamelyik határkiigazító bizottság kívánatosnak mondja. A szövetséges és társult hatalmak bíznak benne, hogy ez az eljárás megfelelő módot nyújt minden igazságtalan határvonal kiigazítására.” A delimitációs kommisszió javaslatot tett a Népszövetségnek abban az irányban, hogy a határ egy új vonal révén állapíttassék meg és a Népszövetség kísérelje meg a két fél között a megegyezést létesíteni. A mi képviselőnk a Népszövetség előtt hajlandó volt a Népszövetség döntőbíróóságának ezt az ügyet alávetni. Akkor történt az, hogy bizonyos cserével szemben a Népszövetségnél akkreditált szerb képviselő is hozzájárult ehhez a megoldáshoz. A baj csak az volt, hogy mielőtt a Népszövetség határozatát meghozta volna, a szerb kormány a maga képviselőjét egyszerűen dezavualta, azt mondván, hogy ehhez a megegyezéshez nem járul hozzá, a Murától északra fekvő területből egy talpalatnyit sem hajlandó visszaadni és nem hajlandó elfogadni a Népszövetség közvetítését sem ebben a kérdésben. Így áll tehát ez a kérdés. Itt mi, a magyar kormány egyfelől azáltal, hogy kértük bizonyos területeknek, speciel ennek a területnek visszaadását, másfelől elmentünk a legmesszebbmenő határig, ameddig egy egyezkedés terén egyáltalában el lehetett menni, *mindent megtettünk, ami ezen*

a téren a magyar kormány kötelessége volt. Nekünk tékát azt a szemrehányást tenni, hogy itt könnyelműen feladtuk volna a magyar érdekeket, hogy mi itt bizonyos területnyerési lehetőségeket feladtunk volna, egyszerűen a tények nemismerésén alapszik.

Sok szó esett *az elsőszámú politikai jegyzőkönyvről is* és az mondatott, hogy ez a jegyzőkönyv sokkal rosszabb a magyar esetben, mint az osztrák esetben, még pedig azért, mert mi a magunk részéről köteleztük magunkat a trianoni szerződés betartására, különösen annak katonai határozmányai betartására, azonkívül benne van egy passzus, amelynek értelmében mi semmit sem fogunk tenni, ami ezen megállapodások szellemével volna ellentétben, — ami szintén nincs az osztrák jegyzőkönyvben és hogy mi gazdasági függetlenségünket azáltal, hogy kereskedelmi szerződések kötése tekintetében bizonyos útmutatásokat elfogadunk, érintetlenül fenn nem tartjuk. T. Nemzetgyűlés! Én azt hiszem, ezek különbségek, amelyek nagyon könnyen konstatálhatók a két protokollum összehasonlításából, de nem jelentenek sem nagyobb teherterelt Magyarország számára, sem kisebbet Ausztria számára, mert a két eset különböző volt. Az osztrák szerződésben, illetőleg az osztrák esetben nem azért volt Ausztriával szemben bizalmatlanság, mert ő a trianoni vagy a saintgermaini szerződést nem tartja be, vagy annak katonai határozmányait nem respektálja, hanem bizalmatlanság volt az Anschluss kérdése miatt. Ebben az esetben tehát a protokollumban az Anschluss kérdése domborított ki és nyert elintézését, ami természetesen a magyar jegyzőkönyvből hiányzik.

Eckhardt Tibor: De éppen az a feltűnő, hogy szó szerint egyezik a szöveg és ez a passzus is benne van a magyar jegyzőkönyvben.

Gróf Bethlen István miniszterelnök: *Az Anschluss kéréséről a magyar jegyzőkönyvben semmiféle passzus nem lehet, mert Magyarország tudtommal sehol sem keresett Anschlusst. Amit a képviselő úr gondol, az talán Bajorországra vonatkozik.* (Elénk derűltég és taps jobbfelől.) Mondom, a magyar esetben erről természetesen sincsen szó, és amire a t. képviselő úr alludál, az egészen más dolog és arra vonatkozik, hogy bizonyos kereskedelmi szerződéseket ne köthessünk úgy, riogy közös vámterületet alkossunk más államokkal. Ez azonban nem Anschluss, ez alatt mégis csak mást — valami politikumot — szoktak érteni. T. Nemzetgyűlés! Ami pedig azokat a gazdasági ajánlásokat illeti, amelyekre oly gyakran hivatkozunk itt, hogy szomszédainkkal kereskedelmi szerződéseket kössünk, ezek nincsenek bent Ausztria esetében a protokollumban, Ausztria esetében azonban van egy gazdasági jegyzőkönyv, épúgy, mint a magyar esetben és ebben a gazdasági jegyzőkönyvben, a gazdasági kommisszióknak ezekben az ajánlásaiban épúgy benne van az, hogy Ausztria törekedjék mentől előbb kereskedelmi szerződéseket kötni, — hogy így mennél hamarébb lerakja a szabadforgalom alapjait — mint ahogy benne van a magyar jegyzőkönyvben. E tekintetben tehát tényleg nincs különbség.

(*A diktatúra vádja.*)

És most áttérek t. Nemzetgyűlés azokra az *alkotmányos kérdé-*

sekre, amelyek itt annyiszor szavá tételtek. Mindenekelőtt az ú. n. *diktatúra kérdésével kívánok foglalkozni*. (Halljuk! Halljuk!) Gróf Andrássy Gyula t. képviselő úr egy finom nüánszal és megkülönböztetéssel azt mondotta itt, hogy amit én bizonyos szavakkal precizíroztam, az nem diktatúra, hanem államcsíny és az ami a törvényben van, nem államcsíny, hanem diktatúra. Én fölöslegesnek tartom, hogy ezekről a kérdésekről ilyen szójátékokat csináljunk. (Igaz! Úgy van! jobbfelől.) Én azt hiszem, hogy a diktatúra az államcsíny következménye szokott lenni, én azt hiszem, hogy amikor valaki államcsínyt követ el, azután szokott a diktatúra következni.

Eckhardt Tihor: Nem feltétlenül! Alkotmányos úton is bekövetkezhetik! A parlament is felruházhat valakit diktátori hatáskörrel!

Gróf Bethlen Iatrán miniszterelnök: Bocsánatot kérek, *én ismerem a történelemből a diktatúra számtalan esetét, de olyan diktatúrát és olyan diktátort még nem láttam, akit a parlament minden nap letehet, leszavazhat, elkergethet*. (Igaz! Úgy van! Derűtség jobbfelől.) Ismétlem tehát, hogy ez a szavakkal való játék. Legalább, ha én diktátor akarnék lenni, méltóztassék meggyőződve lenni a t. képviselő úr, hogy akkor nem adnék a parlamentnek felhatalmazást arra, hogy engem minden második napon felelősségre vonjon. Igen sok képviselő úr reámutatott arra, hogy az osztrák esetben ez a kérdés másképen volt megoldva, hogy ott egy *államtanácsot szerveztek* s ezen államtanács bizonyos határozottabb joggal — és határozati joggal is — bírt, mint az a szervezet, amelyet mi akarunk itt beállítani. Azt hiszem, e tekintetben egy kis fogalomzavar uralkodik az ellenzék azon képviselőinél, akik ezt a kérdést így értelmezték. Ausztriában ennek a szervezetnek államtanács a neve, de ez tulajdonképen nem egyéb, mint egy kibővített minisztertanács, mint egy fiók- vagy mellékkormány, amely bizonyos esetekben önállóan intézkedik, sőt a kormánynak úgyszólván bevonása nélkül, mert ebben az ú. n. fiók- vagy kibővített minisztertanácsban a kormánynak nincs is szavazati joga. Ez az államtanács önállóan intézkedik s intézkedéseit a kormány végrehajtani is köteles. Intézkedési jogköre azonban — amint nagyon helyesen említette Rassay Károly t. képviselőtársam — csak három kérdésre vonatkozik. Melyek ezek a kérdések? Az első eset az, amikor olyan intézkedést kell tenni, amelyre nincs provízió azokban a jegyzőkönyvekben, amelyeket Ausztria aláírt és azokban a törvényekben, amelyeket erre vonatkozólag később hozott. A második eset az, lia a felhatalmazásán túlmenő, vagy azt megváltoztató intézkedéseket kell a. kormánynak tennie, végül a harmadik eset akkor merül fel, amikor a budgetet tárgyalják a Házban és amikor vita támad aiiölött, hogy valamely indítvány de facto a költségvetésben foglalt bevételek csökkenését vagy a kiadások olyanfokú emelését jelentené ami a szanalási programot lehetetlenné tenné. Ebben a vitás kérdésben a kormány és a parlament között az államtanács dönt. Tehát, t. Nemzetgyűlés, mindenekelőtt megállapítható, hogy ennek az államtanácsnak egy teljesen restringált hatásköre van. Én azonban azt hiszem, hogy alkotmányjogi szempontból méltán lehet bizonyos aggály-

lyal nézni ezt a konstrukciót. Mert egy kibővített minisztertanács, amely önállóan intézkedik, anélkül, hogy a kormány ott még csak szavazati joggal is bírna, egyszerűen arra alkalmas, hogy a kormány parlamenti felelősségét gyengítse, sőt teljesen illuzóriussá tegye. Ennek következménye az lehet, hogy ha ez az államtanács valamit elhatároz, akkor a parlament többé nem vonhatja felelősségre a kormányt azért, hogy ezt a határozatot végrehajtotta, mert egy olyan határozatért, amely a végrehajtás rendjén a kormány kezében volt ugyan, de amelyet nem maga a kormány hozott meg, amely határozatnak létrejöttében a kormány olyan ártatlan, mint a ma született bárány, mondom, egy ilyen határozat végrehajtásáért morális lehetetlenség a kormányt felelősségre vonni. Ami pedig a konstrukciónak más szempontból való hasznosságát illeti, az én értesülésem az, hogy ezen államtanács hatáskörének ilyen formában való körülírása állandó kontroverziákra vezetett egyfelől a kormány, másfelől a parlament, illetőleg az államtanács és az ellenőrök között. Vitássá vált minden egyes kérdésnél, hogy ez, vagy az a kormány, avagy az államtanács által intézendő-e, s valóban csodálatos, hogy nem fejlődött ki még ebből nagyobb ellentét, súlyosabb kontroverzia az államtanács és az ellenőr között, mert minden egyes kérdésben nem a kormányt exponálja, hanem ha nézeteltérések merülnek fel, akkor az államtanács kerül szembe az ellenőrrel, ami minden esetre sokkal súlyosabb és nehezebben elintézhető konfliktus, mintha a kormány állítatná oda és a kormány, amennyiben a két tényező nem tud harmóniába jutni, felelősségre vonható és eltávolítható. Ennek dacára, miután látom, hogy ebben a kérdésben egy meglehetősen erős mozgalom volt az ellenzéki padokon, hogy jobban precizírozzuk azt a felelősséget, mellyel a kormány tartozik, hogy jobban precizírozzuk és detailírozzuk annak a bizottságnak a jogkörét és hatáskörét, amely hivatva lesz a kormánynak adandó felhatalmazás körében teendő intézkedéseket ellenőrizni, én nagyon szívesen hajlandó vagyok ennek egy részletesebb precizizálásához hozzájárulni. Természetesen, megfelelő szöveget fogok kérni, amelyről úgy tudom, el is készült és ez esetben *a kormány szívesen hozzájárul, hogy egy külön bizottság alakíttassék e célra, amely külön bizottság azután az esetben is, ha a Ház nem lenne együtt, vagy főlöszlattatnéh, az új nemzetgyűlés összeállításáig az ellenőrzést gyakorolja.* (Helyeslés jobbfelől és a középén.)

(Az ellenőrzés.)

Ezzel áttérek a harmadik főkérdésre, az ellenőrzés kérdésére. Itt voltak a legnagyobb differenciák a felfogásokban és ez az a fájdalmas pont, amellyel mindenki foglalkozott és ahol tényleg, *felfogásom* szerint, a kormánynak kötelessége igazolni, hogy máskép, mint ilyen feltételek mellett, nem lehetett kölcsönhöz jutni és a rekonstrukciót keresztülvinni. T. Nemzetgyűlés! A mi helyzetünk és Ausztria helyzete tekintetében itt is különbségek vannak. Különbségek vannak azért, mert a magyar kölcsönt nem fogják *más államok garantálni*, ahogy ez Ausztria esetében történt, ami már magában lényeges különbség a rekonstrukció szempontjából, de következményekkel jár az *ellenőrzés szempontjából* is,

mert hiszen ebben az esetben *nem konstruálható* az az úgynevezett *garantie commuée*, mely a garantáló államokból áll Ausztria esetében, míg nálunk ezt fel fogja váltani és helyébe lép a bizalmiférfiak rendszere a kölcsönadók részéről. De különbség van főleg azért, mert *a magyar esetben elintézés nyert a reparáció kérdése húsz esztendőre, míg Ausztria esetében a reparáció kérdéséről nem volt szó és nem hoztak határozatot.*

Én csak röviden összefoglalom mégis azt, amit már múltkori beszédemben itt az ellenőrzés általános jellegére nézve mondtam, mert fontosnak tartom, hogy ez az ország előtt megtámadhatatlanul álljon. A különbség először is az ellenőrzés szempontjából az, hogy nem a reparációs bizottság, hanem a Népszövetség gyakorolja az ellenőrzést, hogy a célja ennek az ellenőrzésnek nem a reparáció biztosítása mindenkéfelett, hanem a rekonstrukciót keresztülvinni, és erre különösen fel akarom hívni becses figyelmüket, hogy nem a célja az és nem az *indoka ennek a népszövetségi ellenőrzésnek, hogy Magyarországnak akár politikai ügyeibe, akár belügyeibe beavatkozzék . . .*

Ulain Ferenc: Majd meglátjuk! (Derűtség jobbfelől.)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: „Majd meglátjuk”, nekem fog igazat adni. Vallom, hogy nem ez a célja. Amint tegnap a pénzügyminiszter úr kifejtette, a Népszövetség és Magyarország érdekei a rekonstrukció művében teljesen szolidáris, mert mindkettőnek az érdeke, nekünk anyagi szempontból, nekik morális szempontból, hogy ez a rekonstrukció sikerüljön és úgy vezetessék keresztül, hogy az összes államok és elsősorban Magyarország is, mint érdekelt fél, megelégedve legyen. Tehát a Népszövetség kontrollja, különösen azután, hogy *egy* amerikai állampolgár bízott meg ennek gyakorlásával, nem azért fog gyakoroltatni, hogy itt politikailag beavatkozzanak a mi ügyeinkbe. Azt hiszi a t. képviselő úr, hogy egy amerikai állampolgár odaadja magát ahhoz, hogy itt Magyarországnak, egyik vagy másik külföldi államnak, amit nem is ismer, amihez semmi sem köti őt, mint eszköz odaadja magát? Én azt hiszem, hogy ez alábecsülése annak a fair minde-nak, annak a tisztességnek, helyes gondolkodásnak, melyet amerikai és egyáltalában angol-szász állampolgártól várni lehet. (Elénk helyeslés jobbfelől. Zaj a baloldalon. *Eckhardt Tibor* közbeszól.) Rátérek, kérem, egyszerre mindent nem lehet elmondani. (Derűtség jobbfelől.) Hogy ez így van, bizonyítja maga a jegyzőkönyv, melyben a kontrollról direkt még egy védelmet is ad a reparációval szemben, mert csak az ő beleegyezése esetén fog Magyarország reparációt minden, félévben vagy évben fizetni. Ez benne van a jegyzőkönyvben és méltóztassék megnézni Ausztria esetét, ahol igenis, a kontroll Ausztriát igen gyakran megvédte olyan túlzott követelésekkel szemben, melyekkel felléptek Ausztria ellen. *Ennek a kontrollnak indoka és célja nem a beiratkozás, hanem kvázi a világ előtt való biztosítása annak, hogy aki a pénzt Magyarországra helyezi el* (Igaz! Úgy ran! jobbfelől), „*ezt a pénzt nem fogja elveszíteni* (Elénk helyeslés a jobboldalon), *hogy az « rekonstmkciós terv, melyet a Népszövetség kidolgozott, sikerrel, keresztül fog vitetni.* (Elénk helyeslés jobbfelől.) Ez a célja és indoka ennek a kontrollnak.

Azt mondják, hogy pluszok vannak Magyarország esetében Ausztria esetével szemben. Itt, bogy Eckbardt képviselő úrnak a kíváncsiságát mindjárt kielégítem, *a katonai kontrollról kell egy pár szót mondanom*. A képviselő úr már két hónap óta és ahányszor felszólal, mindig azzal áll elő, bogy a kormány belement, nem tudom, milyen titkos megegyezésekbe, egy továbbmenő katonai kontrollba, mint amilyent a trianoni szerződés provideál.

Eckhardt Tibor: Nem így mondtam!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Ezt azonban a t. képviselő úr itt megmagyarázni nem tudta. (Felkiáltások a balközépen: Megmagyarázta!) Azt magyarázta, bogy a katonai kontroll megszűnt és újra éled ama megegyezések folytán, melyeket kötöttünk. Nem tudom, bonnan veszi a t. képviselő úr, hogy a katonai kontroll megszűnt.

Eckhardt Tibor: A miniszterelnök úr itt jelentette be a házban!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Nem ezt jelentettem be. A katonai kontroll nem szűnt meg.

Eckhardt Tibor: A jogosultsága megszűnt.

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Várjunk csak, kérem, *hát most már a jogosultságnál vagyunk*. (Derűtség jobbfelől.)

Eckhardt Tibor: így mondtam mindig.

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Tessék nyilatkozatot tenni, hogy a jogosultság szűnt-e meg, vagy a kontroll.

Eckhardt Tibor: A miniszterelnök úr bejelentette, hogy a jogosultsága megszűnt. (Derűtség jobbfelől. Zaj.)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: *A jogosultsága sohasem állott fenn, tehát nemcsak hogy megszűnt a jogosultsága, hanem sohasem állott fenn*. Ez egy kötelezettség, mely a trianoni szerződésben benne van. Hogy megszűnt volna, az egy nagyon kellemes és kedves novum számomra, amit eddig nem tudtam. (Derűtség jobbfelől.) A jogosultsága a katonai kontrollnak rég megszűnt, *csak a kontroll-kommisszió — ez a baj — ezt sohasem ismerte el*.

Már most azt állítani, hogy azért, mert a jogosultsága megszűnt, én ezt újjáélesztettem azáltal, hogy ilyen szerződéseket kötöttem. . . . Bocsánatot kérek, ha ez a vád, akkor a t. képviselő úr nem képes a vádját precizírozni. (Igaz! Úgy van! a jobboldalon.) Ismétlem, amit számtalanszor mondtam. *A katonai kontroll tekintetében minden olyan követeléssel szemben, amely a trianoni szerződéssel össze nem egyeztethető, a non possumus álláspontjára helyezkedem és fogok helyezkedni*. Méltóztassanak ezt tudomásul venni. (Helyeslés jobbról és a középén.) *Semmi körülményék közt nem voltam és nem leszek hajlandó a trianoni szerződésen túlmenő követeléseket honorálni*. (Helyeslés és taps jobbról és a középén.) Ez magától értetődik, de miután meg vagyok támadva, kénytelen voltam erre vonatkozólag precízen nyilatkozni.

Itt nem is volt szó arról, hogy a főellenőr jogainál különös plusz jelentkezik, amely az osztrák szerződésben bennfoglaltatva nincs. Például, hogy a főellenőr állása újból felállítható, a főellenőr bizonyos esetekben újra beállítható. Ausztriában ez nem fordul elő, hogy

meghosszabbítható ez a kontroll bizonyos Jetben és meg sok más hasonló esetet hoztak fel. Én csak az elsőre akarok felelni. Expressis verbis az osztrák szerződésben nincsen benne, hogy a kontroll újból helyreállítható, azonban a Népszövetség ezt mindig így magyarázta, és tudomásom szerint épen most folynak a tárgyalások az osztrák kormány és a Népszövetség közt abban a tekintetben, hogy a rekonstrukciós idő meghosszabbítható és ezáltal a kontroll is automatikusan meghosszabbítható, úgy hogy e tekintetben a magyar protokollum talán precízebb, de az osztrák protokollumot is magyarázták és magyarázzák, és ennekfolytán de facto a lényegben különbség e tekintetben nincs.

Rátérek most arra a kontroll-kommisszióra, amelyről *gróf Apponnyi Albert* beszélt, és amely a reparációs kommisszió egyik szerve. Ez tényleg különbség az osztrák és a magyar szanalási terv között, azért különbség, mert Ausztria esetében a reparáció kérdése nem lett eldöntve egyáltalában, ebben a kérdésben nem hoztak határozatot, a magyar esetbe azonban nemcsak hogy el lett döntve, de felfogásom szerint magyar szempontból is kívánatos volt, hogy lehetőleg csekély áldozattal elintéztessék, mert Magyarország helyzete ebben a tekintetben különböző volt, mint Ausztria helyzeté. Már beszédem elején rámutattam, hogy milyen különbségek vannak a felfogások tekintetében, a mi helyzetünkre vonatkozólag politikai és pénzügyi szempontból. Én azt hiszem, direkt veszély lett volna Magyarországra nézve, hogyha a reparációs kérdés hosszabb elintéztést nem nyer, mert ez annyi lett volna, hogy kapunk egy kölcsönt, de esetleg egy-két év múlva, mikor a kölcsön segítségével az ország újból talpra áll, Magyarország terhére a reparációs kommisszió egy nagy reparációt állapít meg, (igaz! Úgy van! jobbfelől.) és ezen reparáció a rekonstrukciót halomra döntheti. Ez ellen nekünk is védekezniünk kellett, de védekezniük kellett azoknak is, akik Magyarország számára kölcsönt akarnak nyújtani. Mert ebben az esetben, ha a reparációs kérdés nem lett volna ilyen formában elintézve, Magyarország alig juthatott volna kölcsönhöz. Ezt mindenki látva, félt volna attól, hogy egy pár év múlva a reparációs kommisszió Magyarországra terheket ró. Ausztria esete más volt. Ausztria esetében rendkívüli különbségek okozták, hogy ez nemcsak nem volt veszély, hanem ma sem veszély, és ha Ausztria végre talpra áll, nem hiszem, hogy a reparációs kommisszió ilyen eszközhöz nyúlna. Ez az oka annak, hogy Ausztria esetében a reparációról nem lévén szó, kontroll szempontjából sem létesítettett egy reparációs alkommisszió. De Ausztria esetében de jure a reparációs kommisszióknak direkt kontrolljoga ma is fennáll, ellenben Magyarország esetében ezen protokollum folytán ez a direkt kontrolljog megszűnt és átruházott egy bizottságra, amely csak a népszövetségen keresztül a népszövetség által alkalmazott főbiztoson keresztül érvényesülhet egyáltalában. Ez tehát, ismétlem, a reparációs kommisszió eddigi hatáskörének egy lényeges restringciója.

Itt tehát ne egy plusz-kontrollról méltóztassanak beszélni, hanem egy korlátozott kontrollról, egy legyengített kontrollról, mert

de facto így van és ezen kontroll legyengítése abban áll, hogy csakis a népszövetség által alkalmazott főbiztoson keresztül gyakorolhatják azon jogokat, amelyek a szerződésből majd keletkeznek. Már most azt mondják, hogy ezek a jogok oly tágkörűen vannak megszabva, liogy ezen a réven be lehet avatkozni Magyarország jogaiba. En ettől abszolúte nem félek. Az a kommisszió külföldön rezideál, ide nem jöhet, az a kommisszió a magyar kormánnyal direkt nem érintkezik, csak, a főbiztoson keresztül; tőle felvilágosításokat kérhet, megjegyzéseket az ő munkájára tehet, azonban utasításokat nem adhat neki. Eddig ez a kontroll nemcsak kontroll volt, hanem direkt utasítások is igen gyakran jöttek ultimátum formájában is. *Itt ez a kontroll nem egyéb, mint a reparációs kommisszióknak adott kontrollnak egy gyengített formája és harmóniába hozatala aszal a konstrukcióval, amelyet a népszövetség a maga részéről felállít.*

*(Kereskedelempolitikai szabadságunk
csorbítatlan.)*

Nagy Emil t. képviselőtársam szóvátette, hogy a bizalmiférfiaknak igen sok jogkörük van és beavatkozásuk van esetleg gazdasági életünkbe és beszéde folyamán azután precizírozta azokat, hogy milyen beavatkozásuk lehető gazdasági életünkbe. Ezek a bizalmiférfiak ugyanolyan jogokat gyakorolhatnak, mint a kontrollőr, hogy ez a testület magától mindazon jogok birtokába lép, a lekötött zálogjogok tekintetében, amikor a kontroll megszűnt, amelyekkel a kontrollőr bírt azelőtt. Ha a kontrollórral szemben ezen jog nem aggályos, nem tudom, miért volna aggályos, ha a kontrollőr helyébe a lekötött zálogjogok tekintetében más személy lép. (Helyeslés jobbfelől.) Ami már most azt illeti, hogy beavatkozási módot adnak a jegyzőkönyvek gazdasági életünkbe, erre nézve legyen szabad a következőket megjegyezni. A pénzügyi bizottság jelentéséről itt a házban már sokszor volt szó és ismételten akarták ezt úgy magyarázni, hogy ennek következtében Magyarország kereskedelempolitikai szabadsága csorbát szenved, hogy kénytelenek vagyunk ilyen vagy amolyan autonóm vámtarifát életbelőptetni és szomszédainkkal és más államokkal ilyen vagy amolyan kereskedelmi szerződéseket kötni. Bocsánatot kérek, *ezek az összes pontok, amelyekre méltóztatnak hivatkozni, csak annyiban érvényesíthetők, amennyiben az első számú protokollumban foglalt gazdasági és kereskedelmi szabadságunkat nem csorbítják, tehát csak ezen határon belül.* A főintézkedés az, hogy *Magyarország kereskedelempolitikai tekintetben teljes szabadkezeit fenntartja.* Ami azt illeti, hogy pl. a 11. pont 3. b) alpontja úgy mondja, hogy a jövedelmekre vonatkozó tarifákat nem lehet csökkenteni, ez nem vonatkozik a vámtarifára, nem vonatkozik azokra a megegyezésekre, amelyeket kereskedelempolitikai téren kötni akarunk, hanem vonatkozik a dohánytarifákra és hasonló vételi források tarifáira, amelyek zálogul le vannak kötve. *Kereskedelempolitikai szabadságunk mindenekfelett áll és azt csorbítani nem engedhetjük, de ez benne van az 1. számú jegyzőkönyvben is.*

Ugyancsak ő hivatkozott arra, hogy a B. pont 6. alpontjában benne van, hogy a kormány nem adhat oly koncessziókat, amelyek

a programot veszélyeztethetnék, — ezzel a szóval, hogy: veszélyeztethetnék. Azt hiszem, ez magától értetődik, mert hiszen akkor a jó-hiszemőség minden szüksége mellett is a kormány olyan intézkedéseket tehetne, amelyekkel máról holnapra a lekötött zálogtárgyakat egyszerűen megsemmisítené, bérbe adhatná, pl. az egész dohánymonopóliumot oly összegért, amely aztán ennek a monopóliumnak zálogul lekötött jövedelmét oly csekélylé tenné, hogy nem volna elegendő a kölcsön kamatainak fizetésére. Ez magától értetődik, de ez tulajdonképpen nem egyéb, mint egy lojalitási formula, hogy mi ezt nem úgy fogjuk kezelni, hogy a zálogul lekötött tárgyakat és jövedelmeket könnyelműen elherdáljuk s ez nem jelent oly beavatkozási jogot, mint amilyent a t. képviselő úr ebből konstruálni akar.

T. Nemzetgyűlés! Azt mondja ugyancsak Nagy Emil: de nemcsinálhatunk közös vámterületet más állammal s hogy erre lekötöttük magunkat, holott a trianoni szerződés 73. §-a értelmében a népszövetség; hozzájárulásával nekünk erre a jogunk megvolt. Ha jól emlékszem, a t. képviselő úr az önálló vámterületnek volt híve. Azt hiszem, ma mindenesetre az, és én nem tudok elképzelni oly esetet — legalább a közeljövőben —, amikor Magyarország közös vámterületet akarna létesíteni bármelyik szomszédjával. (Úgy van! a jobboldalon.) Hogy ezt az esetet szabadon tartsuk magunknak, ez oly teoretikus dolog, melyet az élet praxisa igazán nem ronthat el. Én tehát ebből sérelmet < konstruálni igazán nem tudok. De hozzáteszem, hogy a népszövetség hozzájárulásával, a trianoni szerződés értelmében ma is lehetséges és ezentúl is lehetséges lesz, mert hiszen ez nem derogálhat a trianoni szerződés magasabb és erősebb határozmányának, melyet azok, akik ezt a szerződést aláírták, szintén aláírták és amely által szintén kötve vannak.

Szó volt arról, hogy konverzió lehetséges lesz-e egy ilyen kölcsönnél. Természetesen, ezekben a protokollumokban, jegyzőkönyvekben konverzióról nincs és nem is lehet szó. A konverzió kérdését rendszeren; akkor szokták tárgyalni, amikor az ember a hitelezőkkel összeül, hogy tőlük kölcsönt kérjen és megpróbálja, hogy a konverzióra vonatkozólag is előnyösen állapodjék meg. (*Zsilinszky Endre* közbeszól. Nagy zaj a jobboldalon.) Megnyugtathatom a t. képviselő urat: magától értetődik, hogy amikor abba a helyzetbe fogunk jutni, hogy olyanokkal tárgyalhatunk, akik nekünk kölcsönt adni hajlandók, ezt a kérdést is lehetőleg előnyösen fogjuk elintézhetni. (Helyeslés a jobboldalon.) De ez nem tőlünk és nem a népszövetségtől, nem az állami hatalmaktól függ, hanem elsősorban azoktól a gazdasági tárgyalásoktól, melyekről reméljük, hogy előnyös megegyezéseket tudunk kötni.

(*A Rentenmark.*)

T. Nemzetgyűlés! Kénytelen vagyok még egypár kérdéssel és egypár argumentummal foglalkozni, melyek pénzügyi téren hozattak fel. Sok szó esett már itt a *Rentenmarkról* és a nemzetgyűlés ellenzékének egyik része úgy állította be ezt a Rentenmarkot, mintha ez volna az az áfium, amelynek segítségével most már boldoggá lehet

tenni a magyart, amelyet ha keresztülviszünk, akkor itt stabilizáció, szóval minden, amit várunk, be fog következni és nincs szükség sem a külföldi kölcsönre, sem a reparációs kommisszió előnyös határozatára, mert a Rentenmark az a nagyszerű csodaszor, amelytől meggyógyulunk. Azt hiszem, a t. képviselő urak ennek a Rentenmarknak jelentőségét messze túlbecsülik. Azok, akik megalkották, sohasem gondoltak arra, hogy majd Magyarországon akadni fog valaki, aki azt hiszi és azt hiteti el a világgal és a németekkel is, hogy Németország kérdései ezzel el vannak intézve. Ez semmi egyéb, mint átmenetileg konstruált pénz, amellyel a bajokat átmenetileg eliminálni akarják. Ennek sikere azonban nem attól függ, amit a t. képviselő úr mondott, hanem függ attól, hogy de facto lehet-e a német államháztartásban rendet teremteni, lehet-e a deficitet eliminálni és az a bizonyos Rentenmark-összeg, amelyet félretettek arra az időre, míg a deficitet fedezni akarják, elég lesz-e ezeknek a deficiteknek fedezésére. Ez az egyik feltétel. A másik feltétele az, hogy de facto rendelkezik-e Németország oly devizakészletek felett, amelyekkel a külföldi kötelezettségeknek az átmeneti idő alatt eleget tud tenni, amelyek segítségével nyersanyagait be tudja szerezni, anélkül, hogy a Rentenmarknak vagy másféle hasonló konstrukciójú márkának kikínálásához legyen kénytelen fordulni. Ez megint olyan kérdés, amely a devizakészlettől függ. A harmadik pedig az, hogy képes lesz-e a reparáció kérdését elintézni. Legyen meggyőződve a t. képviselő úr, aki ezekkel a kérdésekkel behatóan foglalkozott, hogyha Németország nem lesz képes a reparációs kérdést most fokozatosan — legalább lépésről lépésre haladva — valamely formában elintézni, akkor a Rentenmark is csak oda fog jutni, ahova már annakidején a papírmárka jutott. (Úgy van! a jobboldalon.) Ez egy átmeneti segítség, amely átmenetileg segít a bajokon, amely konstrukció tulajdonképpen egy nem effektuált kényszerkölcsönrel létesített pénz, amely azonban csak átmenetileg bírhat értékkel. *Hogy tehát akkor, amikor nekem sikerült a reparáció kérdését 20 évre elintézni, amikor kilátásom van rá, hogy külföldi segítséghez juthatok, akkor ezeket eldobjam magamtól, hogy oly átmeneti eszközöz nyúljak, amely csak akkor vezethet sikerre, ha ezeket a kérdéseket, melyeket elintéztem, újból elintézzük, — ezt méltóztassék másnak ajánlani, de nem a magyar kormánynak, mert a magyar kormány ennél mégis csak többet tud, mint hogy — ezt akceptálja.*

(A munkásosztály és a szanálás.)

A munkásosztály képviselői több szemrehányást tettek felszólalásaikban arra nézve, hogy ez a rekonstrukciós terv épen az alsóbb osztályok nagy megterhelésével fog járni, míg a vagyonos osztály a terheket csak csekélyebb mértékben fogja viselni. Legyen szabad rámutatnom arra, hogy ha van valakinek érdekében, hogy ez a rekonstrukciós terv sikerüljön, hogy egy stabilizáció keresztülvitessék, akkor mindenesetre a munkásosztály az. (úgy van! a jobboldalon.) Legyen szabad erre vonatkozóan felolvasnom egy passzust abból a jelentésből, amelyett a kiküldött szakértőbizottság adott be a reparációs kommisszió-

hoz Németországra vonatkozóan. Ebben a passzusban német munkásvezérek nyilatkozatára hivatkozik és azt mondja (olvassa): „Mindenek előtt a munkásosztály fog részesülni a pénz stabilizálásának előnyeiben. Az ő érdekei vannak minden más osztály érdekeméi inkább hozzákötve. A társadalom bizonyos osztályai húzhatnak hasznot azon rendkívüli vagyoneletelődésből, amely az inflációból származik. Az egyik rész nyer, a másik veszít. De a munkásosztályra nézve az értékállandóság hiánya csakis veszteséget jelent és sehol sem jut számára rekompenzáció.” Ebben a tekintetben hivatkozhatunk a német munkások előttünk megjelent képviselőinek nyilatkozatára. Grassmair úr, aki nem a német nemzet összessége, hanem csakis a munkásosztály képviselőjében beszélt, azt mondta: „A német nép dolgozó rétegei nem volnának képesek még egy újabb inflációs órát kibírni, kénytelenek a világhoz appellálni, hogy egy állandó értékű pénzhez juttattassák, amely lehetővé teszi számukra, hogy vehessenek maguknak fizetésükből még négy tétellel azután is, mikor kézhez kapják fizetésüket”. Ezt nem én mondom, nem is ezek a szakértők mondták. Igen nagy érdekei fűződnek, tehát a munkásosztálynak ahhoz, hogy ez a rekonstrukciós terv keresztülvitessék.

A terhekben is, amint bátor vagyok egypár számadattal illusztrálni, inkább javul a helyzet viszonylagosan azokhoz a terhekhez, amelyeket a jelenben és a múltban viseltünk. Összeállítottam a fogyasztási adók és az egyenes adók arányát visszamenőleg 1913-ra, azután a jelenlegi állapot szerint, és hogy hogyan fog állni ez az arány 1926-ban. Az indirekt fogyasztási adókhöz hozzávettem a házhaszonrészesedést is, mint olyant, amely nem direkt, hanem indirekt adó jellegű és a fogyasztókra hárul. 1913-ban az összkiadás, Nagymagyarországról átszámítva erre a csonka területre, 463 millió volt, és a bevételek ezt fedezvén, egyenes adókból 113 milliót, indirekt adókból 350 milliót tettek ki. Az egyenes adók úgy viszonylottak a fogyasztási adókhöz, mint 1:3. 1924-ben, tehát a jelen félévi költségvetésben úgy, ahogy az benne van a rekonstrukciós tervben, az összbevétel 165.6 millió és ebből az egyenes adók képviselnek 33'2 milliót, az indirekt adók 132.4 milliót. A kettő aránya 1:4. A helyzet tehát romlott a békeállapothoz viszonyítva. A legközelebbi periódus végén, 1926-ban az összbevétel 400 millió lesz s ebből az egyenes adók 121 milliót, a fogyasztási adók 289 milliót fognak kitenni. Itt a viszony 1:2.4, úgyhogy nemcsak a mai állapothoz viszonyítva, de a békeállapothoz viszonyítva is ebben a tekintetben fokozatos előremenetel mutatkozik épen a munkásosztály javára. Ha pedig azt nézem, hogy az egyenes adók 1926-ig 33 millióról 121 millióra kell hogy emelkedjenek, a fogyasztási adók ellenben 132 millióról 289 millióra és ezt összehasonlítom a békebeli állapottal, akkor azt látom, hogy az egyenes adóknál a békebeli állapothoz viszonyítva tetemes emelkedés mutatkozik, ellenben a közvetett adók, amelyek 1913-ban 350 milliót tettek ki, 1926-ban leszállanak 289 millióra, úgyhogy az egyenes adóknál lényeges emelkedés, a közvetett adóknál pedig lényeges csökkenés mutatkozik a békeállapottal szemben.

Ezek a számok, azt hiszem, bebizonyították azt, hogy az a rád, mintha ez a budget és ez a rekonstrukciós terv nem számolna azokkal a szociális körülményekkel, amelyekre a tisztelt képviselő urak hivatkoznak, nem áll meg, ellenkezőleg, *es a budget egyáMal egy demokratikus, szociális budget is.*

Schnell Károly: A számok beszélnek.

Szabó István (nagyatádi) földművelésügyi miniszter: Örömmel segít az ember, csak legyen mivel!

(A földbirtok teherviselése.)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Még igen sok kérdés volna pénzügyi téren is, amelyre vissza lehetne térni, én azonban csak két kérdéssel akarok foglalkozni. Az egyik kérdés az, hogy *a magyar földbirtok visel-e aránylagos terhet*, a másik pedig az, hogy *a létszám-
apaszálnál helyesen vitetnek-e keresztül azok az elvek, amelyek nézetem szerint minden iM.száinapasztásnál alkalmazandók*, abban az esetben, ha a kormány igényt tart arra, hogy a szociális szempont tekintetében is honorálja a követelményeket?

A földbirtokról azt mondták, hogyha nincs is teljesen kihagyva, de ebben a műben nagyon könnyen és nagyon kényelmesen van kezelve, hogy nem viseli azokat a terheket, amelyeket más vagyonok viselnek. Ezzel szemben legyen szabad ridegen csak a következő számadatokra hivatkoznom. A föld — amint ezt már a pénzügyi bizottságban kimutattam -- a jövedelmi és vagyonadónak 51%-át viseli, és pedig nem is az egész magyar föld, mert a magyar földnek csak 81%-a viseli a jövedelem- és vagyonadó 51%-át, tehát nagyobb, mint a többi osztályok. A házadó tekintélyes részét is a föld fizeti. A földadó az egyedüli, amely a budget szerint rögtön az* első félévben 33 millióra emelkedik. A t. képviselő urak mindig összehasonlítást tesznek a földadó és más adónemek között és azt mondják, hogy más adónemek milyen fokozatosan emelkednek, de nem veszik észre, hogy a földadó az, amely az első félévben már teljes összegében érvényesül, mint bevétel. *(Fropper Sándor:* 1913-ban többet fizettek!) 1913-ban a földadó 28 millióval volt beállítva, a következő félévben pedig 33 millióval, tehát nincs igaza a t., képviselő úrnak, amikor csökkenésről beszél. De legyünk igazságosak. Legyen szabad illusztrálnom azt, hogy milyen áldozatokat hozott a föld a vagyonváltságnál. (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) A vagyonváltságnál nézetem szerint úgyszólván kizárólag a föld hozta meg azt az áldozatot, amelyre a nemzet méltán igényt tarthat. (Úgy van! Úgy van! a jobboldalon.)

(Hebét Ede: Tehát a nagybirtokokat ezentúl kímélni kell!) Kérem, nem ezt következtetem belőle, de ebből az következik, hogy méltóztassanak; ezt elismerni és ne azt mondani, hogy a föld Magyarországon nem fizet és minden teher alól kibúvik. Nem akarok itt beszélni arról a horribilis áldozatról, melyet az 1000 holdon felüli nagybirtok hozott, mert ha ezt összeszámítjuk, ez 420.000 holdat jelent vagyonváltságban, holdanként minimálisan 700 békekoronával értékelve 294 millió aranykoronát. Megengedem, hogy ez az áldozat nagyrészt szo-

ciális szempontoknak hozatott meg, de ha átszámítaná, és nem természetben adta volna le az 1000 holdon felüli nagybirtok a maga vagyonszármazását, hanem annak a búzának az alapján, amely alapon más birtokosok fizettek, akkor neki is körülbelül 84 millió aranykoronát kellett volna fizetnie, tehát körülbelül $\frac{1}{3}$ -át, $\frac{1}{4}$ -ét annak, amit de facto fizetett. Ehhez jön az, amit az 1000 holdon aluli birtok fizetett eddig és amivel még hátralékban van, tehát fizetni fog. Ez együttvéve 70 millió aranykoronát tesz ki, a két tétel együtt 364 millió aranykoronát. Ezzel szemben a részvénytársaságok, a kereskedelmi és ipari raktárak eddig együttvéve fizettek és fognak fizetni 46 milliót. (Zaj a jobboldalon.) Azok a vádak tehát, hogy a földbirtok kibújik az adózás alól, hogy nem viseli proporcionális részét az adózásnak, egyáltalában nem állhat meg, ellenkezőleg konstatálnom kell és pedig meglepéssel kell konstatálnom, hogy a földbirtok a vagyonszármazásnál megmutatta a maga áldozatkészségét, a maga hazafiságát (Igaz! Úgy van! a jobboldalon.) olyan mértékben, amely megérdemli, hogy a t. túloldalon is nyíltan és őszintén elismerjük.

A létszámapasztás kérdésénél Ruppert t. képviselő úr azt mondta, hogy a fegyveres erőből bocsássunk el 40.000 embert. Erre azt kell mondanom a képviselő úrnak, hogy *40.000 embert nem bocsáthatunk el, amikor csak 35.000 emberünk van fegyverben.* Azt hiszem azonban, nagyon káros az országra nézve, ha egyes képviselő urak, tudva, hogy a külföldön mennyit beszélnek magyarországi fegyverkezésről, mennyit beszélnek magyar militarizmus ró l, teljesen jogtalanul, felállnak és azt mondják, hogy a magyar kormány bocsásson el 40.000 embert a fegyveres erőből. Mi ennek a következménye? Ennek a következménye az, hogy a külföldön hivatkozni fognak arra, hogy a magyar nemzetgyűlésben egyes képviselő urak argumentumot adtak arra, hogy itt 40.000 embernél több van fegyverben, ami ellenkezik a trianoni békeszerződéssel. *Addig, amíg a trianoni szerződés értelmében a lefegyverzés Európában mindenütt nincs keresztülvéve, egy katonát sem vagyok hajlandó ebből a kontingensből elbocsátani,* mert ezzel még azt az argumentumot is kiadnám a kezemből, amelynek segítségével az általános lefegyverzés érdekében szomszédainknál is szót emelhetnék. Azt hiszem, hogy rossz szolgálatot teszünk a nemzetnek, ha innen argumentumokat adunk azoknak, akik annyit vétettek a múltban az ország ellen. Én félek attól, hogy a t. képviselő úr és mások is, akik ilyen értelemben felszólaltak, a külföldön hitelre találnak. Ez Magyarországnak nem hasznára, hanem igenis súlyos kárára van.

(Belpolitikai kérdések.)

Legyen szabad még egy pár szót szólnom azokról a *belpolitikai kérdésekről*, amelyek tulajdonképpen a tárgyhoz nem tartoznak, amelyek azonban közel állanak a tárgyhoz s amelyekre vonatkozólag bizonyos kívánságok hangzottak el. *A magyar kormány nem kötheti össze ezekben a javaslatoknak a sorsát olyan politikai kérdésekkel, mely politikai kérdéseknek semmi közük a javaslatához.* Az bizonyos, hogy ezeknek a

javaslatoknak a keresztülvitele és *sikeres megoldása, nézetem szerint, Magyarországon olyan belpolitikai atmoszférát lesz hivatva teremteni, mely belpolitikai atmoszférában nekünk vissza kell térnünk mindazoknak a szabadságjogoknak érvényesítésére, amelyeket eddig a nemzet nélküli* (Úgy van! jobbfelől. *Rassay Károly: Úgy van!*) azon rendkívüli helyzet folytán, amelyben eddig volt. (Úgy van! jobbfelől.) Ha tehát mégis beszélnek egyik bs másik kérdéstről, úgy azt két okból teszem, egyfelől azért, hogy azokkal a kritikákkal szemben, amelyek ebből a szempontból gyakoroltattak, a magyar kormány álláspontját odaállítsam, másfelől felfogásomat nyilvánítsam azokról a feladatokról, melyek esetleg a közeljövőben ebben a tekintetben a magyar kormányra nézve fennállanak. (Halljuk! jobbfelől.)

T. Nemzetgyűlés! Szó volt igen bő terjedelemben a *szabadságjogokról*. Bzó sincs róla, ez egyike azoknak a pontoknak, ahol fokozatosan a konszolidáció, a gazdasági és pénzügyi rekonstrukció előrehaladásával meg kell tennünk azokat az intézkedéseket, amelyek *az eddigi korlátokat fokozatosan elhárítják*. (Úgy van! jobbfelől.) Itt a *gyülekezési jogra* hivatkoztak (Halljuk! a bal- s a szélsőbaloldalon), úgy állították be a dolgot t. Nemzetgyűlés, mintha Magyarországon nem volna gyülekezési jog. Hát én csak egypár számadatot akarok felhozni, mert a számok bizonyítanak a legjobban. (*Esztergályos János: Már rossz!*) Már rossz, mert a t. képviselő urak ellen bizonyít. Az elmúlt 1923-ban 3231 gyűlés tartása iránt adtak be kérelmet, amelyeknek *legalább a fele politikai pár tg y ülésekből* és pártkérdések, politikai kérdések megvitatásából állott. (Zaj és ellentmondások a szélsőbaloldalon.) En jobban tudom, mert ezt a rendőrség adataiból állítottam össze. Tehát 3231 gyűlés megtartása iránt adatott be kérés és ebből 3137 gyűlés engedélyeztetett. Az idén, az első két hónapban 577 gyűlés tartására kértek csak Budapesten engedélyt és ebből 573 engedélyeztetett. Ha a beadott kérelmek és a megadott engedélyek között ez az arány, akkor nem lehet arra hivatkozni, hogy Magyarországon . . . (Nagy zaj a bal- és a szélsőbaloldalon.)

(*Fogjon össze a polgári társadalom.*)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Én nem teszek a t. képviselő uraknak szemrehányást azért, hogy a szociáldemokrata-párt naponta 8-10 gyűlést tart Budapesten; ehhez joguk van. De bocsánatot kérek, akkor, amikor a statisztika ilyen számokat mutat, világgá kürtölni azt, hogy Magyarországon a kormány terrorral megakadályozza a gyülekezést, lehetetlenné teszi a gyülekezési szabadságot, a munkásosztálynak nem engedi meg, hogy a saját dolgait gyűléseken megbeszélje: ez a tényekkel homlokegyenest ellentétben áll. *Legyen szabad épen ebből az alkalomból a magyar polgári társadalom figyelmét felhívnom arra a veszélyre* (Halljuk! Halljuk!), *amely az ő politikai felfogását fenyegeti abból a körülményből kifolyólag, hogy a szociáldemokrata-párt a maga világfelfogása mlett ilyen óriási propagandát tud kifejteni*. A szociáldemokrata-párt, amely más világnézleti alapon áll, mint a polgári társadalom nagy része, az ő anyagi eszközeinek abundans ter-

vével olyan propagandát képes kifejteni a maga eszméi mellett, amire semmiféle polgári párt ebben az országban nem képes.

Ulain Ferenc: Ez igaz.

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Én ebből tanulságot vonok le. Figyelmeztetem a polgári társadalmat, hogy ha újból a pártpolitikai nüanszok posványába fog fulladni, hogyha a saját nagy érdekeit nem látja meg újból a politikai életben (Úgy van! a középén.), szemben az előretörő szociáldemokrata-párt világfelfogásával, akkor ismét olyan állapotokhoz fogunk jutni, mint amilyenek az utolsó években a háború után voltak, *ami ellen meg nem védheti a polgári társadalmi a kormánynak semmiféle erőszakoskodása*, amit nem is tehet, mert mind kevésbé restriugá Ihatja ezt a szabadságot; *hanem megvédheti ez ellen a polgári társadalmat a saját összefogása*, (Úgy van! Úgy van!) és végeredményében az, hogyha tudatára ébred ennek a veszélynek s félreteszi azt a kicsinyes pártpolitikát, amely pártpolitikai akarnokoskodás Magyarországon mindig káros volt és ezt az országot bajba vitte. (Elénk helyeslés, éljenzés és taps a középén.)

Szabó József: Tessék megvédelmezni a keresztényszocialista munkásságot.

Gróf Bethlen István miniszterelnök: *A kormánynak nem lehet hivatása, hogy erőszakkal védjen meg politikai irányokat.* (Úgy van! jobbfelől.) A kormánynak csak az lehet hivatása, hogy egyforma mértékkel mérjen és figyelmeztesse a társadalmat a saját érdekeire, amikor ezek a veszélyek fennforogtak. (*Propper Sándor:* Brantingnak bizonyára nem ezt tetszett mondani.) Bocsánatot kérek, itt világfelfogásbeli különbségekről van szó, amelyekről, azt hiszem, jogom van nekem beszélni, mint a polgári társadalom egyik tagjának. (Úgy van! jobbfelől és a középén.) T. Nemzetgyűlés! Szó volt *az internáló-táborokról*. Én már a múltkori parlamenti beszédemben rámutattam arra, hogy *az intemáló-táborok fenntartása nem célja a kormánynak, ellenkezőleg ezeket mennél előbb feloszlatni kívánja* (Helyeslés jobbfelől.) és azt fogja kérni a Háztól, hogy a húsvéti szünetek után lehetőleg korán keresztülvígyük büntetőjogunk reformját, és e reformjavaslatok keresztülvitelét a Ház tegye lehetővé, mert a kormány azok keresztülvitelével egy időben kívánja megszüntetni az internáló-táborokat. *Az állampolgárok internálását politikai, okokból nem mi, hanem a Károlyi-rezsim, honosította meg.* (Igaz! Úgy van! a jobboldalon. Felkiáltások: Nagy Vince!) Az akkori belügyminiszter volt az, aki *Mikes püspököt internálta.* (Igaz! Úgy van! a jobboldalon.) Én csak örömmel konstátálom, hogy az a^ korlátozást a szabadsággal szemben, amelyet a Károlyi-kormány „illusztris” belügyminisztere vezetett be, ez a reakciós kormány lesz abban a helyzetben, hogy megszüntesse. (Elénk helyeslés és taps a jobboldalon.)

(*Az emigráció.*)

Kicsit nehezebb lelki helyzetben vagyok, amikor az *emigrációról akarok beszélni*. Ez nem oly egyszerű kérdés, mint ahogy egyes képviselő urak itt feltűntetik. Az emigráció leépítéséről szólva, ahogy

magukat itt kifejezték, konstatálnom kell, hogy ez egy nagy politikai kérdés az ország szempontjából, *nagy politikai kérdés, inert megszüntetne egy oly propagandát, amelyet gaz módon Magyarország ellen magyar polgárok a külföldön folytatnak.* Itt azonban, nézetem szerint, nagyon óvatosságnak kell lenni. Elég, ha rámutatok arra, hogy itt az országban voltak merényleti kísérletek, amelyek, nézetem szerint, az emigrációval bizonyos összefüggésben állottak. A legutóbbi napokban, mint méltóztattak a lapokból olvasni, a kormányzó személye ellen is merényletkísérletről volt szó (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) és hogy ennek összefüggése van az emigrációval, ahogy az illető magát kifejezte, kétségtelen. (Mozgás.) Es mikor látom, hogy vezető-emigránsok, mint Kunfi Zsigmond, egyes, külföldön megjelenő cikkekben direkt biztatásokat írnak (igaz! Úgy van! a jobboldalon), igazán óvatosságnak kell lennem. Erre nézve leszek bátor egy excentrumot felolvasni és ismétlem, ilyen körülmények közt e kérdésben nagy óvatossággal kell eljárnom. Kunfi, a Tisza-pőről írva, azt mondja, hogy: „így keletkeznek e pörben a tények és bizonyítékok és azért lehet, hogy ez az egész pör a legszörnyűbb botrányba fullad”, ami pedig a *Kunfi-féle névjegyzéket illeti*, azt mondja ugyanis, hogy szerepelt egy névjegyzék, amelyet állítólag ő állított ki és amelyen egy fekete lista során azoknak nevei szerepeltek, akiket az emigránsok kiküldöttei láb alól tettek volna el, ami a Kunfi-féle névjegyzéket illeti s különösen az, hogy rajta volt-e Horthy Miklós neve, erre csak azt jegyzem meg, hogy ha tudtam volna, itt egy gondolatjel jön, de *remélem, hogy lesz még egy névjegyzék, ha nem is Kunfi-féle épen, és ezen rajta lesz Horthy Miklós neve, még pedig jól elől...* (Nagy mozgás és zaj a jobboldalon. Felkiáltások: Gyalázat! A Bécsi Kurír minden nap ezt írja!) Amikor az emigránsok ily tónusban és ily formában írnak, akkor, nézetem szerint, a magyar kormánynak nagyon óvatosságnak kell lennie a kérdés kezelésénél. Nem mondom, vannak egyes kis, jelentéktelen emberek, akik semmiféle szerepet nem játszottak, akik talán többé-kevésbé ijedségből mentek ki, ezekkel szemben különleges elbánási módról lehet szó, de *attól, hogy az emigrációt likvidáljuk, attól messze állunk.* (Helyeslés a jobboldalon.) *Ez nem olyan kérdés, mely tisztán humanitárius szempontból nézhető, ez nagy politikai kérdés és a magyar állam helrendjének eminens és kardinális kérdése* (Úgy van! a jobboldalon) és én inkább viselem azt a nehézséget, hogy az emigránsok külföldi propagandájával szemben a magyar kormány ezentúl is nehezen és gyakran sok fáradsággal teljesítse kötelességét, amely az ország jóhírneve érdekében terheli, mint azt, hogy az ország belrendjét és belbékéjét veszélyeztesse oly emberek visszatérése által, *akikről kétségtelen, hogy megvan bennük a rossz szándék, hogy a belrendet felfordítsák.* (Úgy van! Igaz! a jobboldalon. *Prapper Sándor:* Állítás bizonyítás nélkül! Az ártatlan kisembereket bocsássák haza!) Erről szoltam, erről lehet szó, de messze van attól, amit a képviselő urak követeltek, hogy az emigrációt likvidáljuk.

Legyen szabad még néhány szót mondanom a *választójog kérdésében.* (Halljuk! Halljuk!) Nem azért, hogy most újabb vita tár-

gyává tegyük és kontroverziát folytassak, vajjon joga volt-e a jelenlegi kormánynak annakidején választójogi rendeleteket kiadni, igen, vagy nem. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem!) Önöknek a meggyőződése hogy nem, nekem az, hogy volt jogunk. De nem arról szólok, hogy e kérdéstről vitatkozzunk. Tisztán azért szólok a kérdésről, mert *súlyt fektetek arra, hogy az a beállítás, mint hogyha Magyarországon milliók fosztattak volna meg a választójogtól, mintha út egy reakciós választójog lenne érvényben rektifikáltassék.* Megállapítom mindenekelőtt azt a tényállást, hogy a Friedrich-féle választói rendelet általános választójogot létesített, eziránt semmi kétség nincsen, legalább nem hiszem, hogy volna valaki itt a Házban aki azt mondaná, hog}r a Friedrich-féle választói rendelet alapján történt összeírás nem lett volna általános választójog. (Úgy van! a jobboldalon.) A mi rendeletünk a férfiak tekintetében majdnem eléri azt a számot, talán 4-5% differencia van a férfiválasztók száma tekintetében a Friedrich-féle választójog alapján összeírt választókkal szemben. Lényeges különbség a nők választójogánál van, ahol mi felmentünk 30 évhez és bizonyos kvalifikációkhoz, amelyek nem voltak a Friedrich-féle választójogban. A mi választójogunk tehát, a Friedrich-féle választójog a férfiak választójoga tekintetében általános választójog volt, szintén általános választójog, mert mondom, alig néhány százalékban különbözik, csak a nőknél van lényeges restrinkció. Engedjék meg azonban t. képviselőtársaim, akkor, amikor Franciaországban és más nyugati államokban a nőknek választójoguk egyáltalában nincs, amikor nem reakciós választójog Angliában az, hogy csak 30 évvel szavaznak nők, akkor ezt Magyarországon reakciónak, nagy jogfosztásnak, az általános választójog elveivel össze nem egyeztethető választásig szisztémának bélyegezni nézetem szerint ellenkezik a tényekkel. (Úgy van! Úgy van! a jobboldalon és a középén.) Azt belevinni a köztudatba itthon és a külföldön, hogy Magyarországon nincs általános választójog, hogy itt restringált választójog van, amely messze áll a külföldi államok választójogának mérvétől, ez épen olyan propaganda, mint amilyen propagandára az imént hivatkoztam, mint amely propaganda az országnak árt, mert ellenkezik a tényekkel. (Úgy van! Úgy van! a jobboldalon és a középén.) De mégis beleviszik a külföld tudatába.

(A választójog. — A nemzetnek van terminusa.)

Még egyre rá kell mutatnom. Ami a választójog kérdését illeti, ez a múlt nemzetgyűlés által kiküldött választójogi bizottság elabórátuma, tehát a Friedrich-féle választójog alapján összegyűlt nemzetgyűlés kiküldött bizottsága általánosságban és többséggel a választójog mérvére vonatkozólag elfogadta a mi rendeletünk stipulációit. Azt állítani tehát, hogy ez a rendelet ellentétben a nemzet akaratával ilyen vagy olyan számú választót fosztott meg jogától, legalább is spekuláció arra, hogy vannak emberek, akik a történelmi fejleményeket ebben a kérdésben nem ismerik.

Farkas István: De ez nem változtat azon, hogy nem titkos a szavazás! (Zaj.)

Gróf Bethlen István miniszterelnök: Azt mondja t. képviselő úr, hogy nem titkos a szavazás. Rendben van, habár ez is csak részben igaz, mert hiszen körülbelül 27%-a a választóknak titkosan szavazott a városokban. Nekem szemrehányást tenni azért, hogy én elfogadtam és honoráltam azt az álláspontot, amelyet még ezelőtt egypár évvel Vázsonyi Vilmos t. képviselőtársam képviselt ebben a kérdésben, az velem szemben nem játszható ki mint reakció, akkor méltóztassék ugyanezt Vázsonyi Vilmosra is mondani, aki igazán nem mondható reakciós érzelmű embernek. Ha ez abban az időben nem volt reakció, *bocsánatot kérek, reakciónak bélyegezni* ma, amikor nagy tanulságok után vagyunk, amikor ezeket a tanulságokat a közéletben lehet értékesíteni, nézetem szerint legalább is anakronizmus és olyan hiba, amelyet politikailag ez a nemzet, ha esetleg megváltoztatná ezt a maga részéről súlyos Lehergeld-del fizetné meg. (Úgy van! Úgy van! jobbfelől.)

Propper Sándor: Mit szólnak ehhez a kiscgazdák?

Schandl Károly: Helyeslik!

Hedry Lőrinc: Látják az eredményt!

Gróf Bethlen István miniszterelnök: *Ez a kérdés mindig nyílt kérdés volt ebben a pártban.* En annak idején, amikor a nemzetgyűlés előtt feküdt ez a törvényjavaslat, akkor is nyílt kérdésnek deklaráltam. Ebben a tekintetben a t. képviselő urak senkinek sem tehetnek semmi-féle szemrehányást ebben a pártban. Gróf Apponyi Albert azt mondta, hogy ő angol férfiaktól kapott levelet, amelyben kéri őt, hogy cáfolja meg azokat a híreszteléseket, amelyeket a magyar választójogra vonatkozólag külföldön terjesztenek és ő sajnos nem volt abban a helyzetben, hogy erre vonatkozó megnyugtató kijelentéseket és megnyugtató választ adhasson. En abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy azoknak az angol embereknek, akik engem megkérdeztek erre a kérdésre vonatkozólag — és megkérdeztek mikor Londonban voltam a t. Túloldal elvtársai is — a magam részéről egész nyíltan felfejttem a kérdést és az volt a benyomásom, hogy azok az angol emberek, akik addig nem ismerték a helyzetet, amint őket felvilágosítják a helyzetről, igenis teljes mértékben megértik és honorálni is képesek azokat a szempontokat, amelyek a magyar kormányt ebben a kérdésben vezették. Szó sincs róla, a fejlődés Európaszerte és világszerte az általános titkos választójog felé visz és kétségtelen, hogy ez az ország is valamikor el fog oda jutni. Ellenben legalább is olyan *nagy érdeke ennek az országnak, hogy saját szükségleteinek, saját, biztonságának, saját politikai fejlődési feltételeinek megfelelően alakítsa választójogát, mint az, hogy külföldön erről a kérdéstről velünk szemben rosszul informált vagy nem kellően informált emberek hogyan gondolkoznak.* Minden ember maga-magának házasodik és nem másnak. Magunknak csinálunk választójogot, nem másnak. (Úgy van! Úgy van! Helyeslés a jobboldalon és a középben.) Nem hiszem, hogy helyes volna, ha régi ódiomból akarnánk politikailag megélni. Hagyjuk a régi politikai

ódiomokat és örüljünk, ha magyar emberek magyar emberekkel találkoznak. Én tehát csak azt mondom, hogy ennek a nemzetnek is igenis érdeke, hogy haladjon a korrál, azonban ez a nemzet ne feledkezzék meg szintén azokról a tradíciókról, amelyekre Apponyi Albert gróf hivatkozott, amelyek azt parancsolták neki, hogy *haladra a korrál, össze tudta egyeztetni a nyugati eszméket a való élet szükségleteivel s annyit valósított meg, olyan fempóhan és olyan sorrendben, amint azt életszükségletei lehetővé és szükségessé tették. Ez tartotta fenn a régi Magyarországot.* Arra kérem a t. Nemzetgyűlést, tegyék lehetővé a t. képviselő urak, hogy azok a javaslatok, amelyek a nemzetgyűlés asztalán fekszenek, mentül előbb törvényerőre emelkedhessenek. *Az ország nagy érdekei fűződnek ehhez. Nem a kormány érdek»,* ismétlem, a kormánynak e tekintetben semmiféle határideje nincs. Azt hiszem, voltak egyes képviselő urak, akik azt hitték, hogy ha csütörtök estig ezek a javaslatok nem szavaztatnak meg, akkor itt Magyarországon felfordul a politikai rend és nem tudom, mi fog következni. Nekünk efféle terminusunk nincs, *a nemzetnek van terminusa.* (Úgy van! Úgy van! a jobboldalon.) Nem a kormánynak, a nemzetnek van terminusa. Ez a terminus azt mondja, *tegyék lehetőre minél előbb, hogy ez a nemzet ahhoz a külföldi segítséghez hozzájusson, amely segítség nélkül gazdasági életének talpraállítása keresztül nem vihető, amelynek érdekében áldozatokat hozni kész, de fölösleges áldozatokat azért, mert egyes képviselők a maguk nézeteit fölébe helyezik a nemzet többségi akaratának, nem fog hozni semmi körülmények között.* Ajánlom a törvényjavaslatot elfogadásra. (Elénk helyeslés, éljenzés és taps. A képviselők a jobboldalon és a középén felállnak. Szónokot számosan üdvözlük.)

A SZANÁLÁS KÉRDÉSÉHEZ.

Írta: *Csernoch János*

Bíboros Hercegprímás.

A magyar politikai és gazdasági élet szóvivői, meggyőződésüket követve, vagy taktikából, egyéni súlyuk és tudásuk latbavetésével helyeselhetik, vagy támadhatják a külföldi kölcsönre vonatkozó azokat a törvényjavaslatokat, amelyeket gróf Bethlen miniszterelnök március utolsó napjaiban azzal terjesztett a nemzetgyűlés elé, hogy azoknak az ország gazdasági talpraállítására érdekében április 15-ig törvényerőre kell emelkedniük, mert ha ez nem történik meg, meghiusul a külföldi kölcsön, s akkor az ország gazdasági összeomlása elháríthatatlanná válik. Nem foglalkozom ezeknek a javaslatoknak gazdasági, pénzügyi oldalával. Ez a szakemberek dolga, hanem foglalkozni kívánok politikai, hogy úgy mondjam, erkölcsi jellegűvel, és ha ebből a szempontból vizsgálom a javaslatokat és létrejöttüknek történetét, akkor arra a meggyőződésre kell jutnom, hogy ha összefoglalva „szanálási javaslatoknak” nevezzük őket, ez a szanálási processzus nem törvényerőre emelkedésük percében, nem a külföldi kölcsön folyósítása, nem a jegybank felállítása percében indul meg, hanem kezdődött mai-akkor, amikor gróf Bethlen körülbelül egy éve először utazott Parisba, Londonba, Rómába, hogy ott egy Magyarországnak nyújtandó külföldi kölcsön érdekében tárgyalásokat kezdjen a győztes nagyhatalmakkal. S már ez az út oly sikerrel járt, amely nem hogy felér a megszavazott külföldi kölcsön összegének gazdasági szanálójerejével, — hiszen arról valóban lehet vitatkozni, hogy a tőkeszegény és rettentően megcsönkített Magyarország részére engedélyezett 250 millió aranykoronás kölcsönösszeg elegendő-e arra, hogy vele a megszabott két és félévi idő alatt „szanálni” lehessen a gazdasági tönk szélére sodródott országot akkor, amikor a tőkegazdag Ausztriának 600 milliót engedélyezett az antant, — hanem ennél hasonlíthatatlanul többet ér. Ezt a sikert lapidárisan és találóan így jellemezte báró Korányi pénzügyminiszter: „*A diplomáciai front áttörése*”.

Valóban, a külföldi kölcsön elnyerése Magyarország nemzetközi helyzete szempontjából jelentősen értékesebb, mint Magyarországnak két év előtt történt felvétele a népszövetségbe. Mert amily magasztos és eléggé nem méltányolható a népszövetség alap gondolata: a népek békéjének ápolása, az ma még messze áll ezen célnak az egész vonalon való gyakorlati megvalósításától. Nem tud mindenkor és mindenben az igazság és a stabilitás irányában haladni, mert az alap, amelyre helyezkedett a versaillesi, trianoni és a többi békeszerződések nem a felek kölcsönös jóakarátú, békésszellemű megállapodásának szülöttjei, hanem a győzőknek szerfelett terhes diktátumai. Magyarország, noha már régen tagja a népszövetségnek, mégis nagy utat kellett megtennünk odáig, amíg a velünk szemben tornyosuló bizalmatlansággal megküzdünk sikerült és a letiport magyar király-

ság és magyar nemzet a győztesek részéről meghallgatásra talált. Hogy ez így lett, az érdem oroszlánrésze gróf Bethlent illeti.

Egy ország külpolitikája, nemzetközi helyzete nem magábanálló, minden más körülménytől független valami. Helyes, jó és sikeres külpolitikája, áldásos nemzetközi helyzete csak annak az államnak és népnek lehet, amelynek helyes, jó és célszerű a belpolitikája, amelynek áldásos, békés, munkás a belső élete. Ne tagadjuk, nem is akarjuk tagadni, hogy az ország sikeres külpolitikáját, nemzetközi helyzetét nemcsak a trianoni békeszerződés és az abban foglalt igazságtalanság, nemcsak a kisántant-államoknak ellenséges indulata nehezítette meg, hanem belpolitikai életünknek bizonyos szélsőbal- és szélsőjobboldali kilengései és az előbbiekből kifolyólag különösen bizonyos forradalmi elemeknek az a jobb ügyre méltó buzgóságuk, amellyel állandóan azon dolgoztak, hogy külföldi összeköttetések révén és útján ébrentartsák a nagy- és kisantant politikai köreiből és sajtójában a bizalmatlanságot, ennél is többet: a gyűlöletet Magyarország iránt, — állandóan azt hangoztatván, hogy Magyarországon nincs jogrend, nincs jogfolytonosság, nincs meg a személy- és vagyonsbiztonság, ellenben terror van és — csakis az.

Ez az áldatlan munka szinte áttörhetetlen falat emelt Magyarországra és a külföld közé s egyre tűrhetetlenebbé tette Magyarországot nemzetközi helyzetét.

Távol állok a napi politikától, távol a pártok tusakodásától és éppen azért talán tisztábban látok, mint az állandó viaskodásban álló, sokszor egocentrikus politikusok.

Es én tisztán látom Bethlen grófnak azt a nagy érdemét, hogy a külföldi kölcsöntárgyalások kapcsán ezt a falat ledöntötte, sőt a kölcsön megszerzésének elengedhetetlen előfeltételét látom ezen fal ledöntésében. Meg kellett győzni az irántunk bizalmatlankodó külföldet, hogy Magyarországon, ha nem is gyorsvonatsebességgel, de fokozatosan helyreállott a belső rend, a törvény és jog uralma, a vagyons- és személybiztonság, hogy a nemzet 90%-a nem azonosítja magát sem a jobb, sem a baloldali forradalmi szellemmel, hanem rendet akar, dolgozni akar, helyre akarja állítani a porbasújtott országot, hogy ismét hasznos, tisztelt tagja lehessen a nemzetek családjának és hogy a Bethlen-kormány céltudatos energiával halad előre a rendteremtés útján.

Erről meggyőzni a győztes államokat: az volt az első etappe a külföldi kölcsön megszerzésének rögös útján és báró Korányi, akkor még párisi követünk, bevált előmunkálatai után „sikert is ért Bethlen, áttörte a külföld ellenséges diplomáciai frontját, a döntő helyeken, hatástalanította a magyarellenes propaganda kútmérgezéseit, megszerzte az ország részére a külföld bizalmát és jóindulatát, s azért mondhatja vele minden tisztánlátó magyar: nem az a legfontosabb, amit Bethlen gróf külföldi útjáról *hazahozott*: az összegszerűen sokak által elégtelennek tartott kölcsön, hanem az, amit *künnhagyott*: bizalmat, jóindulatot Magyarország iránt. A kölcsönösszeg hamarosan felémésződik, de a külföldön hagyott bizalom és jóindulat csak nőhet,

fokozódhatnak és újabb gyümölcsöket hozhat nekünk, közelebb visz valamihez, ami nemcsak a mi vágyunk, hanem a történelem, az igazság, a reális politika, a béke állandósításának és biztosításának parancsa is: érleli a népek körében a kiengesztelődésnek, a revíziónak a gondolatát.

Magyarország nemzetközi helyzetének megjavítása szempontjából a legkevésbé közömbös a mi viszonyunk a szomszédos államokhoz. Mindenkor, minden körülmények között — s ez világtörténelmi tanulság — egy ország külpolitikájára elsősorban a közvetlen szomszédos államokhoz való viszony irányadó. Így tekintve a dolgot, csak természetes, hogy Bethlennek már első külföldi útja alkalmával az iránt érdeklődtek a nagyjából vezérférfiai, hogyan áll; Magyarország a szomszédállamokkal, mert nem utolsó sorban ezeknek magatartásától függ a magyar külföldi kölcsön sorsa. A politikában nem az érzelmek a döntők, hanem a realitások, az egzisztenciák és gróf Bethlen diplomáciai kvalitásaira vall, hogy különösen Parisban, ahonnan a Magyarországot körülvevő kisantant államokat befolyásolják, sikerült neki olyan atmoszférát teremteni, amely a franciákat és a francia kormány útján a prágai, belgrádi és bukaresti kormányokat meggyőzte arról, hogy a magyar kormány, ha nem is mondhat le az ezeréves Magyarország jogairól, mégis elsősorban reális politikát csinál és a minden emberi erőnél és akaratnál hatalmasabb történelmi erőben és akaratban bízva, minden agresszív hátsógondolatot mellőzve, a magyar állam és a nemzetek békéje érdekében jóviszonyt kíván fenntartani az utódállamokkal.

Hát ennek az atmoszférának a megteremtése, ez a sikere Bethlennek és munkatársainak, amely jelentőségével meghaladja magát a célt: a kölcsön megszerzését. Sőt a kölcsön egyáltalán nem lett volna megszerzhető, ezen atmoszféra megteremtése nélkül. Íme egy újabb bizonyítéka annak a történelmi igazságnak, mely szerint a morális siker végeredményben és kihatásaiban mindig többet ér a momentán, az időhöz kötött anyagi sikernél. Magyarország gazdasági talpraállása szempontjából igen nagyra értékelem, hogy az engedélyezett kölcsönt nagyrészt az angol és amerikai pénzügyi piac folyósítja, de ha tekintem azt a morális pilléreken nyugvó világrendet, amelynek évezredes éltetője az ön egyházam, meg kell állapítanom azt, hogy az a morális alátámasztás, amelyet a kölcsönügyben Paris és Róma nyújtottak Magyarországnak, mégis többet ér, maradandóbb értékű. S nagy érdemű tudom be Bethlen grófnak, hogy elsősorban ezt a sikert szerezte meg — nem magának, hanem az országnak, a nemzetnek, a magyar gondolatnak, a magyar jövőnek. Elsősorban ennek a sikernek köszönheti Magyarország, hogy a neki kedvező nemzetközi légkör kialakult, hogy valahára úgy járhatunk el, mint aki saját magáért küzd, nélkülöz és veritékezik, nem pedig a legképtelenebb „jóvátétel”-ért. S épen azért nem osztom azoknak a felfogását, akik szerint a Bethlen-kormány külpolitikája: „megalázkodás”. A kormányt a valóság reális megítélése és a lehetőségek szükségképeni mérlegelése vezette a kölcsönügyben, s nagyon nehéz lenne adatszzerűen bebizo-

nyítani, hogy a kormány és az ország csorbát szenvedett, hogy a szomszédállamok a kölcsön folytán „diktálni” fognak Magyarországnak. Úgy látom, hogy ha bizonyos tekintetben még ma is kötve van Magyarország keze: nem a kölcsönjavaslatok kötik meg a kezét, hanem a ránkidiktált trianoni szerződés. Es teljesen osztom Bethlen gróf április 5-i nemzetgyűlési beszédének különösen azt a részét, amelyben azt mondta, hogy *„külpolitikai téren a nemzetközi életben a normális viszonyok visszatérését reméljük, azt hogy Magyarország világpolitikai tekintélye újból fog valamit nyomni a latban”*¹¹.

A KÖLCSÖN ÉS A SZANÁLÁS.

Írta: *Gróf Apponyi Albert.*

A népszövetség tanácsa, a jóvátételi bizottság és a magyar kormány által elfogadott, a magyar pénzügyek szanálására vonatkozó tervezet a közvélemény egy részében élénk kritikát váltott ki és elkeseredett harc folyt ellene a nemzetgyűlés ellenzékének két szélsőséges irányzata, a jobb- és baloldal részéről. Mégis állíthatom, hogy az ország túlnyomó többsége a tervezethez hozzájárult, ha nem is lelkesedéssel, de mert meggyőződött, hogy az adott helyzetben annak végrehajtása feltétlenül szükséges Magyarország gazdasági helyzetének felendítésére. Voltak oly vélemények is, hogyha az utolsó években helyesebben megalapozott és következetesebben keresztülvitt politikát követtek volna, úgy elkerülhettük volna a külföldi beavatkozás útján történő megoldást, nem keletkeztek volna ily visszás helyzetek és nem kellett volna a nemzeti önérzetet fájdalmas próbának kitenni. A magam részéről nem merném ezt ily határozottan állítani, de ennek egyébként sincs nagy jelentősége, ha figyelembe vesszük, hogy még az utólagos kritikát gyakorlók is belátják, hogy a *jelen viszonyok között* feltétlen szükség volt a kötött megállapodásokat elfogadni. Mégsem csatlakoztam fenntartás nélkül azokhoz, akik ezt elfogadták és ebben az értelemben ki is fejttem felfogásomat a nemzetgyűlésen.

Mindazonáltal eltekintettem a tervezet súlyos visszásságaitól, mert az oly politikai tényezőkkel folytatott hosszú és kényes tárgyalások eredménye, kiknek csak egy része őszintén rokonszenves előttünk; tettem pedig ezt nem azért, hogy kormányunk erőfeszítéseinek érdemi részét leszögezzem egy több mint súlyos helyzetben, hanem azért, mert szükségesnek tartom, hogy az ország rálépjen arra az útra, mely a kölcsönre vonatkozó megállapodások folytán előtte megnyílt, rálépjen pedig nyitott szemekkel, pesszimizmus nélkül, de illúziók keltése nélkül is. Pénzügyi szempontból elsősorban szembeötlik a kölcsönösszeg relatív csekélyisége: 250 millió 500 millió helyett, amennyit kormányunk kért; továbbá a szanálással kapcsolatos munkálatokra szánt időtartamnak rövid volta: ket és fél év öt helyett. A kölcsön összege alig hogy fedi az öt félév költségvetéséből előálló deficitet a papírpénz újabb kibocsátása nélkül; azonban a gazdasági talpraállítás céljaira tulajdonképpen egy fillér sem marad. Ezen idő alatt az országnak a kiadások

csökkentésével és a bevételek, vagyis az add növelésével szükségképpen meg kell teremteni a költségvetés állandó egyensúlyát. A pénzügyi reformok tervét, amelyeknek fokozatosan kell megvalósíttatniuk, csak nagy körvonalakban közölték a nemzetgyűléssel; a magam részéről bevallom, hogy csak a közlés alapján, a számadatok pontos és részletes ismerete nélkül nem vagyok képes bírálókat mondani. Kétségtelen azonban, hogy az országnak az immár kegyetlenül próbára tett és elgyöngített gazdasági szervezetére rótt ezen erőfeszítés rendkívüli, sőt hősiés arányokat ölt. Könnyű azt mondani, hogy a fejenkénti ötven aranykorona (amennyi a szakemberek állítása szerint az új adókból mindenkire jutna) nem túlságos súlyos teher, hiszen ez jóformán annyi, amennyivel a magyar adófizető polgár háború előtt is hozzájárult a közterhekhez; azonban a két helyzet mégsem tekinthető egyformánál, mert elképzelhető-e, hogy vissza fog állni a régi viszony, a mi elértéktelenedett papírpénzünk és a jó pénz között — mely utóbbi az első helyébe kell hogy lépjen — oly átmeneti segítség nélkül, mely szükségképpen maga után vonja a terhek növekedését? Az erőfeszítés pedig hatalmas és kemény lesz. Joggal kérdezhetjük tehát: vajjon a szanalásban rejlő erőnek: így a pénz stabilizálása, a gazdasági élet szabadsága a takarékoság és hitelképességnek lesz-e elég hatásuk a gazdasági szervezet fenntartására, amelynek egyéb támasza nem lesz ebben az óriási erőfeszítésben? Ha ez az akció két és fél év helyett öt év alatt lett volna lebonyolítható, nem lenne kétséges. Amit remélhetünk az, hogy magánhitelünk pótolni fogja azt, amit az állam nem tudott elérni az igazi talpraállítás céljaira és hogy a megcsappant vállalkozási kedv erőre kapva a szervezkedésre és az együttműködés megteremtésére ott fog közreműködni, ahol az egyénig erő nem kielégítő.

Íme ez a dolognak pénzügyi oldala.

Az ellenvetéseknek másik sorozata az ellenőrzés módjának különös konstrukciójából fakad, ezt ugyanis a főmegbízott fogja gyakorolni és a hitelezők, akik a kölcsönadókat képviselik; de nem érthető meg, hogy mi dolga van a jóvátételi bizottság által kinevezett ellenőrző-bizottságnak: minthogy ezen bizottság beleegyezésével a jóvátétel ügye ki van kapcsolva és az e címen fizetendő összegek húsz esztendőre meg vannak állapítva.

Semmi szerepe sincs az ellenőrző-bizottságnak a pénzügyi tervet koncepciójában, de ha mégis szerephez jutott, úgy az politikai mérlegelés alapján történt, mert ez igen fontos eredmény — a kisántántra nézve. Ez ugyanis Magyarország ügyeire befolyást óhajtott gyakorolni és ezt pillanatnyilag el is érte, mert képviselője van a népszövetség tanácsában és a jóvátételi bizottságban vezetőszerepe van. A megszervezett ellenőrző-bizottság, a pénzügyi észszerűség minden nözoma nélkül, egy ellenséges hatalomnak megszervezett állandó befolyását jelképezi. Ilyen feltételek között nehéz lesz oly megfelelő pénzügyi politikát megalapozni és követni, amely nemesupán a hitelezők és egyéb külföldi tényezők, de ugyanakkor egyszersmind az ország érdekeinek is megfeleljen.

Minden, a részünkre kilátásba helyezett jövődöbeli politikától függ, amelynek teljesen különböznie kell attól a multbani politikától, amely ehhez a kölcsönhöz vezetett. A kölcsön ugyanis egy oly politika folytatása elé tornyosuló akadályok kikerülésére szolgál, amely politika kell, hogy megszabadítson bennünket az infláció és a jóvátétel veszélyeitől: a többi a mi erőfeszítéseinknek eredménye lesz. Ezen az áron lehetséges a jólét; reméljük, hogy az ellenőrzés, amely kifejezetten segítségünkre van hivatva, a valóságban nem válik bilincssé.

Mégsem tudom ragyogónak és színesnek látni a közeljövőt, szemeim elé felhők tolnak. Mindamellet kikerültük a katasztrófát, amely közvetlenül fenyegetőnek látszott és olyan esélyeket nyertünk, amilyenekkei nem rendelkezünk; és e pillanatban csak ez a lényeges; nagyon vakmerő volna az, aki ezt az eredményt tagadná anélkül, hogy annak helyébe mást volna képes nyújtani.

AZ ÚJ JEGYBANK SZEREPE A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉNEK SZANÁLÁSI TERVÉBEN.

Írta: Poponics Sándor.

Azok között a gyakorlati jelentőségű intézkedések között, amelyek összessége a nemzetek szövetsége és a kormány közös számítási programját alkotja, a jegybank létesítése időileg az első helyet foglalja el. Ennek az új jegybanknak az államtól és minden politikai befolyástól függetlennek kell lennie. Magántársaság alakjában alakul meg. Az új jegybank magára vállalja az üzleti működésének megkezdésekor meglévő egész államjegyforgalmat és az állami jegyintézet giro-tartozásait, ezzel szemben átveszi az utóbbi intézet összes, ú. n. kommerciális aktívumait, amennyiben ezek az új bank alapszabályainak megfelelnek. Átveszi továbbá a jegy intézet követeléseit az állammal szemben. Ezek a követelések, nemkülönben az említett jegyforgalom és giro-tartozásoknak az átvett aktívumok által nem fedezett része, együtt fogja az állam adósságának azt a blokkját alkotni, amellyel az állam az új banknak tartozni fog. Ez az adósság, minthogy az új bank az államnak semmi szín alatt sem közvetve, sem közvetlenül nem hitelezhet, a bankszabadalom egész tartama alatt nem növekedhetik, ellenkezőleg, csak apadhat, mert az államnak a banküzlet hasznában való részese, a bank által netán fizetendő jegy adó mind az adósság törlesztésére fordítandó.

A banknak legfőbb feladata az ércben való fizetés, a kész-fizetések előkészítése és azok fenntartása, ha egyszer azokat megkezdte. Addig is köteles a bank minden erejével azon lenni, hogy a korona értéké a külföldi váltóárfolyamokon mérve, állandó maradjon. Senki, a bankon kívül, papírpénzt nem bocsáthat ki. Az állam is kötelezi magát, hogy a bankprivilegium tartama alatt állami papírpénzt nem bocsát ki. Ez a kötelesség külön garanciális biztosítékok által is meg van erősítve, mert a bank jogosult az államnak ezzel a kötelességgel netán

ellenkező intézkedései, úgyszintén olyan intézkedései ellen, amelyek a korona értékállandóságát veszélyeztetni képesek, a közigazgatási bíróság előtt panasszal élni, sőt azt is kérheti a bank, hogy a panasz tárgyává tett intézkedés a panasz elintézése előtt végre ne hajtassék, és amennyiben a végrehajtás már megkezdődött, az ne folytattassék. Ilyen kérelem fölött a közigazgatási bíróság elnökének 24 órán belül kell határoznia.

Az új bank alapszabályai, tőkéje és szervezete, ügy- és üzletköre, az érc- és a bankszerű fedezetre való rendelkezések, a bank szabaddalmi jogai mind e legfőbb szempontok érvényesülését szolgálják.

A bank létesítése és üzleti tevékenységének megkezdése ezek szerint jelenti az inflációs, pénzrontó korszak végét. Az állam a maga szükségleteinek a fedezéséről nem gondoskodhatik többé a jegysajtó útján. Kiadásait erélyesen apasztani, bevételeit, amennyire csak lehet, fokozni fogja. Az alatt az idő alatt, amíg ezek az intézkedések teljes hatásukat éreztetni fogják, a tervezet szerint fölveendő külföldi kölcsönből kell a kezdet hiányait fedezni.

Az államnak ez a visszavonulása az eddig gyakorolt pénzrontás teréről egyfelől, másfelől a visszatérés a gazdasági élet normális viszonyaihoz, vagyis fokozatos, de azért lehető rövid idő alatt foganatosítandó megszüntetése mindazoknak a mesterséges beavatkozásoknak, amelyek részben a háborús gazdálkodás maradványai, részben inkább politikai hangulatok, mint a gazdasági életfolyamatok törvényszerűségének helyes felfogásából keletkeztek, előfeltételei annak, hogy az új bank a korona értékét egy állandó szinten fenntarthassa, fenntarthassa azokkal az eszközökkel, amelyek a jó, egészséges pénzpolitika eszközeit képezik és amelyek az egész művelt világon ilyenekül el vannak ismerve.

Egy további előfeltétele a jegybank sikeres működésének, hogy a bank azokkal az anyagi eszközökkel rendelkezék, amelyek a szervezetben, a helyes működésben vetett bizalom momentumán felül, azt az erőt szolgáltatni képesek, amely feladatának hatékony teljesítését biztosítja. Saját tőkéjén felül is kell, hogy az új banknak további értékek rendelkezésére kerüljenek, amelyek számára a devizák és valuták piacán domináló helyzetet teremteni képesek. Ebben az irányban döntő lesz az, hogy az állam hitelműveletei, amelyek a szanálási terv alapvető részét alkotják, mentől előbb teljes sikerrel járjanak. Semmi okunk sincs ebben a sikerben kételkedni, mert ha meggondoljuk, hogy Magyarország pénzügyi talpraállításának feladata az országnak és a nemzetek szövetségének közös vállalkozása, és az utóbbi szervezet mindinkább növekedő tekintélye és erkölcsi súlya a közös vállalkozás sikere érdekében csakis hálásan elismerhető mértékben működik, A szkepsis, amellyel a tervnek az a megszerkesztése találkozott, hogy előbb kell a bankot létesítenünk avégből, hogy a bizalomnak azt a levegőjét létrehozzuk, amely a külföldi tőke igénybevételéhez szükséges, és csak azután léphetünk fel külföldön mint hiteltkeresők, mindinkább eloszlik. eloszlik annak a mérhetlenül nagy gazdasági és társadalmi előnynek a felismerése és megbecsülése folytán, amely épen a közelmúltban szerzett tapasztalatok szerint a rendezett pénzviszonyok nyomai vannak.

Gratz Gusztáv:

A külföldi kölcsön felvétele, amely a magyar pénzügyek szanálásának alapja, úgy külpolitikai, mint gazdasági tekintetben igen nagy jelentőségű következményekkel fog járni.

Külpolitikai tekintetben a kölcsön fontos volt azért, mert rajta keresztül Magyarország végre bekapcsolódott a háború óta kialakult új európai helyzetbe. 1918 óta bizonyos duzzogó szerepre szorítottunk. Bizonyára igen nyomós okaink voltak erre, de egy ország politikájának, ha azt a múlt befolyásolja is, valóságos céljait mégis mindig a jövő adja meg. Jövönk szempontjából pedig az az elszigetelt helyzet, amelyben élünk, káros volt. A kölcsön előfeltételeinek a Jóvátételi Bizottságnál és a Nemzetek Szövetségénél való megteremtése során ki kellett lépni az európai politika porondjára. Megismerhettük barátainkat és megismerhettük náluk annak a jóindulatnak (különböze) fokait, amelyet velünk szemben tanúsítottak, másfelől megismerhettük azokat is, akik velünk szemben bizalmatlansággal viseltetnek, de tapasztaltuk azt is, hogy a velük való megértés sem ütközik leküzdhetien akadályokba. Ezen a csapáson lehet tovább haladni. A nyugatmagyarországi akciótól eltekintve, amely nekünk Sopron megtartását biztosította, a kölcsönakció volt az új magyar külpolitikának egyetlen kétségbevonatlan sikere. Jelentősége azért is nagy, most húsz évre elvethetjük magunktól a jóvátételi követelések nagy gondját, amely eddig mozgási szabadságunkat megbénította. Ezt a húsz esztendő azonban most ki kell liaszálnnunk arra, hogy ez időszak leteltével a jóvátétel kérdése szintén ne állhasson többé utunkban. Ez legnagyobb részben az ország megfelelő általános politikai elhelyezkedésétől függ, kisebb részben néhány apróbb, de azért el nem hanyagolható kérdésnek, mint pl. a tőlünk elszakított területeken levő államjvak felbecsülésének és javunkra íratásának gondos kezelésétől.

Gazdasági tekintetben a külföldi kölcsön meg fogja teremteni a magyar korona állandósulásának lehetőségét. Sem többet, sem kevesebbet nem várhatunk tőle. Magyarországon még inkább, mint Ausztriában reményünk lehet arra, hogyha a kölcsönakciót lelkiismeretesen végrehajtjuk, a pénz értékének állandósulása biztosítva lesz, mert hiszen nálunk, ahol sem élelmicikkeket, sem szemet nagyobb mennyiségben külföldről behoznunk nem szükséges, inkább remélhető, hogy államháztartásunk mellett nemsokára gazdaságunk is egyensúlyhelyzetbe fog kerülni. Az állandó pénz egyedül még nem jelenti ugyan a gazdaság fellendülését, de bizonyos, hogy állandó pénzérték nélkül komoly fellendülés nem képzelhető. A kölcsönakció tehát csak az alapút adja meg a további eredményes gazdasági munkához. Erre a munkára Magyarországon megvannak az összes előfeltételek. Eddig részben az infláció rendes kísérőjelenségei, részben a gazdasági szabad mozgást akadályozó korlátozások rendszere a komoly gazdasági munkát részben megakasztották, részben egészségtelen irányba terelték. Túlságosan sok energia szorult ezért a spekuláció terére. Most lassan-lassan a spekulációs nyereségek lehetősége ki fog apadni és azután

lassan-lassan az emberek vissza fognak térni az alkotó, gazdaságos, termelő munkához, amelyből mezőgazdaság, ipar és kereskedelem egyaránt kiveheti a maga részét, hiszen mind e téren a fejlődésnek még beláthatatlan lehetőségeivel állunk szemben.

A külföldi kölcsön lehetőségeket nyújt arra, hogy ezekre a Magyarországon kínálkozó lehetőségekre most már a külföld figyelmé is reá irányíttassék. Ha állandó értékű pénzzel fogunk rendelkezni, csakis a belső politikai helyzet megszilárdulásától függ, hogy jövő fejlődésünk mindenfelé annyi bizalmat keltsen, amennyi szükséges ahhoz, hogy a külföldi tőke Magyarországon befektetésekre vállalkozzék.

A FÉLMÚLT ÉS A KÖZELJÖVŐ.

Írta: *Paupera Ferenc ár.*

nemzetgyűlési képviselő, a Földhitelbank K.-T. elnöke.

Magyarország közgazdasági élete az 1924. év beköszöntével fordulóponthoz jutott. Hacsak reményeink nem csalnak, ez év elején kell meghoznia a — bár nem nagy összegű — külföldi kölcsönt, ezzel kapcsolatosan a fedezett nemzeti jegybankot mindazokkal a jótékony hatásokkal, amelyek ezzel a két tényezővel vele járnak és amelyek Ausztria esetében a hozzájuk fűzött várakozást is meghaladták. Magyarország, a háború befejezése óta, most jut abba a helyzetbe, hogy megszüntesse a céltalan vegetálásnak, a napról-napra való élésnek azt a sivár állapotát, mely a volt központi. hatalmak országainak a háborút követő gazdasági életét jellemezte és valutáját stabilizálva, egységes, átfogó koncepció szolgálatába állíthassa az országnak úgy kétségtelenül tekintélyes gazdasági erőit, mint pénzügyi politikáját.

A kölcsön dolgában Magyarországon ma már senki sem táplál illúziókat. A kölcsön összege jelentékenyen kevesebb lesz annál, amit Ausztria kapott és így nekünk saját erőinket jobban kell megfeszítenünk, hogy az elénk szabott rövidebb idő alatt talpra állhassunk. Ez annyival terhesebb, mert törlesztendő államadóságaink összege meghaladja Ausztriáéi és mi, Ausztriával ellentétben, mindig tőkeszegény, adósállam voltunk és vagyunk. Tisztában vagyunk tehát azzal, hogy a kölcsön egymagában még nem teremt paradicsomi állapotokat, de az állam polgárai számára komoly megterheléssel jár. Am ezt viselni fogjuk abban a tudatban, hogy lábunk alatt meg fog szünni az a közgazdasági jégzajlás, mely megfosztott bennünket az állandóság minden érzésétől és végre belejutunk a normális gazdasági élet kópartjai közé.

Az elmúlt 1923. év, bár a fejlődés és a meghiggadás tünetei kétségtelenül mutatkoztak, alapjában még a hanyatló pénzérték baljóslatú csillagzata alatt zajlott le. A korona, mely az év elején Zürichben 0.21³/₄-en állott, ez év végére 0.03-ra süllyedt és ezzel természetszerűen velejárt a fedezetlen pénzmenyiség növekedése, meg az általános drágulás, a maga gazdasági és szociális kihatásával.

Am épen ez az év domborította ki a legekleatásabban azt, Jigoy a pénz külföldi értékelése nem abszolúte függ a pénz mennyiségétől és ez a kétirányú hullámozás nem mindig tart lépést egymással. Ez már abból is kiténik, hogy miközben a papírpénz mennyisége az 1923. év folyamán 75 milliárdról 910 milliárdra, tehát tizenkétszeresére szaporodott, a korona külföldi értékelése csak egy hetedére csökkent. Ez a magyarázata annak, hogy a magyar pénzmennyiség az év elején Zürichben át számítva 165, az év végén 273 millió aranykoronát jelentett. Ezen a téren különben az óv folyamán egészen kalandos változások is merültek fel, mert pl. a korona esése akkor is folytatódott, araikor az államjegyprós működését egy időre csaknem teljesen beszüntették; így történt aztán, hogy például április hónapban az összes pénzmennyiség aranyértéke csak 57 millió koronát tett ki. Ez az adat alkalmas arra, hogy lecafolja a doktriner deflacionista politikát.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a folyton változó és hanyatló pénzérték elsősorban az államháztartás mérlegén éreztette kedvezőtlen hatását. Bár Kállay volt pénzügyminiszter meglehetősen átfogó jellegű adórendszer végrehajtásán fáradozott, a deficitnek folytonosan növekednie kellett, mert a kivetett és behajtott adóösszegek és egyéb állami jövedelmek mindannyiszor elmaradtak a pénz értékcsökkenésének és az ezzel járó drágulásnak irama mögött. Itt pedig tekintetbe kell venni azt, hogy a súlyos adózás terén Magyarország sok tekintetben elől jár, amit illusztrál az, hogy nálunk már két esztendő óta 3% forgalmi adót szednek, holott Ausztria csak most akarja az általános forgalmi adót 2%-ra, Németország pedig 2.72%-ra fölemelni.

Mindezekkel az abnormitásokkal természetesen együtt járt az általános drágaság növekedése és az árak az év elejétől az év végéig általában tizennyolcszorosokra emelkedtek. Ez annyival is inkább alkalmas arra, hogy válságos helyzeteket teremtsen, mert a kereseti lehetőségek, főképen a fixfizetések nem alkalmazkodnak pontosan az árak növekedéséhez és míg az elsőrendű élelmiszerek ára felülmúlja a békebeli, addig a munkások békebeli bérüknek átlagban 75, a tisztviselők békebeli fizetésüknek átlagban 50 %-át keresik meg.

A javulás az óv folyamán szembeütő módon az ország külkereskedelmi mérlegén mutatkozott, ami legbeszédesebb bizonyossága az ország termelőképességének és életerejének.

	Behozatal	Kivitel	Passzív
	millió koronában		
1911—13. évi átlag*	813.2	777.4	35.8
1920. évben	498	195	303
1921. "	592	286	306
1922. "	548	334	214
1923. "	579	497	82

Ez tehát a gyökeres javulásnak kétségtelen jele, noha a békebeli állapotot ebben az irányban sem tudtuk megközelíteni. A javulás konkrét

* Csonkamagyai-ország területére átszámítva.

tényezőin kívül van még egy tényező, amit nem óhajtanék kívül hagyni a számvetésen és ez: *a föltétlen bizalom az ország gazdasági megerősödésében*. A legszélesebbkörű tömegek tisztában vannak azzal, hogy a munkátlan életnek az a konjunktúrája, mely a háborúnak és a forradalmaknak volt törvénytelen gyermeke, kimúlt. Szemmelláthatóan visszatért a munkakedv, a munka megbecsülése és a munka tiszta levegője, melynek szintén elemi föltételei a konszolidált életnek.

Most, hogy a kifejlődésnek erre az útjára ígérkezik rálépni Magyarország közgazdasága, rá kell mutatni, már csak a helyzet világosabb megértése végett is arra, hogy a megerősödésnek és a talpraállásnak eddig nem csupán belső fogyatékoságok voltak az akadályai. Egyik legfőbb akadály az az általános depresszió volt, melyet *a jóvátételi leérdés elintézetlen rolt.a* keltett és amelyben kellett, hogy tartózkodóvá váljon minden átfogóbb jellegű koncepció, habozóvá a jövőre építő minden elképzelés és főképen, meg volt ingatva a *hitelképesség* úgy kifelé, mint befelé. Most, azoknak a tárgyalásoknak a nyomán, amelyeket gróf Bethlen miniszterelnök a külföldön folytatott, ennek a kérdésnek a Damokles-kardja is eltávolodott a fejünk felől, mert tudjuk, hogy ezen a téren is majd minő terhek nehezednek reánk és azokat hogyan és miképen kell ellátnunk.

Ha a „jóvátétel” kérdése ily módon eltűnik a konszolidáció útjából, akkor megfelelő és fokozott áldozatkészség fog megnyilatkozni az ország határain belül is, abból a célból, hogy azt a hiányzó összeget, mely a magyar újjáépítéshez kell, de amelynek külföldön való megszerzését nem engedték meg, itthon teremtsük elő.

Nagyszabású akciók és tervek sorával léptük át tehát az 1924, év küszöbét, amely évtől alaposan remélhetjük Magyarország gazdasági megszilárdulását és fellendülését. Az előfeltételeket ehhez megadja a külföldi kölcsön, a reparációs kérdés megoldása és a 30 millió aranykorona alaptőkével felállítandó nemzeti bank, az értékálló, fundált pénzrendszerre való áttérés, amiből most már feltehető, hogy a külföldi tőke is nagyobb arányú elhelyezkedést fog keresni Magyarországon, amihez kétségtelenül tág tér kínálkozik.

Elsősorban agrárország vagyunk, melynek a természeti erők közreműködésével is fokozottan számolnia kell. Meg vagyok győződve arról, hogy néhány esztendő jó termése mellett Magyarország, mely oly sokat szenvedett és veszített, be fog evezni a gazdasági konszolidáció és jólét révébe,

Belatiny Artúr,

a budapesti kereskedelmi és iparkamara elnöke:

A Magyarország pénzügyi szanalását célzó nemzetközi egyezményeknek törvényerőre való emelkedése megnyitja az utat a teljes gazdasági konszolidáció és az ország természetes erőforrásainak célirányos kiaknázása számára. A szóbanforgó törvények tárgyalása alkalmával úgyszólván egyértelműen kifogásoltatott az, hogy a költségvetés egyensúlyának helyreállítására mindössze 250 millió aranykorona külföldi kölcsön, felvételére nyílik meg a lehetőség, ami még leg-

égetőbben szükséges, a termelés növeléséhez nélkülözhetetlen befektetések eszközését sem engedi meg. Ez igaz, azonban a kérdés súlypontja nem itt, hanem azon van, hogy az állami pénzügyeknek radikális szanálása elégséges-e ahhoz, hogy kapcsolatban a valuta értékének állandósításával, megteremtse az alapját és megnyissa a lehetőségeket a gazdasági élet konstruktív erejének érvényesítésére? Ebben a tekintetben a gazdasági élet nagy tapasztalatú vezető egyéniségei úgyszólván kivétel nélkül azon az állásponton vannak, hogy célszerű gazdaságpolitikai intézkedések megtétele és a külállamokkal, elsősorban a szomszédos államokkal való gazdasági forgalom kifejlesztése után az ország természetes gazdasági erőforrásainak hasznosítása és az itteni gazdasági köröknek évtizedes szorgalmas munkával megalapozott külföldi összeköttetéseknek segítő támogatása igenis lehetővé fogják tenni azt, hogy nemcsak az állami pénzügyeknek a rendezése tartós eredményeket mutasson fel, hanem az ország minden dolgos keze becsületesen megélhessen és az itt investált tőkék megfelelő hozamot biztosítsanak tulajdonosaiknak. Magyarország épen adott gazdasági erőforrásainak eddigi nem kielégítő mértékben való hasznosítása következtében a gazdasági tevékenységnek széles skálájú lehetőségeit nyújtja és az aránylag gyorsütemű fejlődés perspektíváját tárja a szemlélő elé. Meg vagyok róla' győződve, hogy Magyarország gazdasági fejlődésének új korszaka nyílik most meg, ami egész Közép-Európa gazdasági életében is érezettni fogja kedvező hatásait.

Dr. Bívó Pál

*nemzetgyűlési képviselő, a Magyar Gyáriparosok
Országos Szövetségének alelnöke:*

Meggyőződésem — amelyet a nemzetgyűlésen több ízben meg is indokoltam — az, hogy külföldi államkölcson nélkül Magyarország-pénzügyi és gazdasági talpraállása nem képzelhető el. Minden más kísérlet — s az utolsó években volt ilyenekben bő részünk — megfelelő eredményt nem hozhat. A külföldi kölcsönökre a világháború előtti Magyarország is rá volt utalva, fizetési mórlegünket és büdzsénket csak így tudtuk egyensúlyban tartani. A világháború előtti 5 évet tekintve, Magyarország 1909 —1913-ig átlagban évi 334millió aranykorona kölcsönt kontrahált, melyből majdnem 70% a külföldön volt elhelyezve, pedig kétségtelen, hogy Nagy magyar ország gazdasági erőforrásai és pénzügyi ereje sokkalta nagyobb volt, mint a megcsönkített országéi.

De Magyarország állandóan a külföldi magántőkére is nagy mértékben rá volt utalva. Becslésem szerint a háború előtt 3-4 milliárd aranykoronára tehető az az idegen tőke, mely az országban elhelyezkedett és gazdasági életét alimentálta. Külföldi magántőkére nagyobb mértékben pedig szintén nem számíthatunk addig, amíg államháztartási egyensúlyunkat és a pénzstabilizációt el nem érjük. Pedig erre annál inkább szükségünk van, mert természetes javakban való gazdagságunk mellett, mobil tőkében mindig szegények voltunk. Az 1912. évi nemzeti vagyonbecslési adatok szerint összes ingójavaink értéke csak 13.3 milliárd „aranykoronára rúgott.

Pénzügyi helyzetünk normalizálódása esetén minden reményünk meg lehet arra, hogy a külföldi tőke ismét szívesen fogja Magyarországot fölkeresni. Hiszen mezőgazdasági és ipari termelésünk alapjai egészségesek, hitelintézményeink kifogástalanok és népünk szorgalma és munkabírása példászerű.

Az utolsó években, a korona fokozatos elértéktelenedéséből származó gazdasági és szociális bajok dacára, a legkülönbözőbb technikai akadályok ellenére, itt mégis kétségtelenül nagy termelő munka folyt. A külkereskedelmi forgalom adatai ezt világosan mutatják. Az 1921. évi 300 millió aranykoronát meghaladó passzivitás 1922-ben 200 millióra, 1923-ban pedig 82 millió aranykoronára csökkent, ugyanakkor, amikor a forgalom abszolút számokban jelentékenyen növekedett. A magyar mezőgazdaságnak és az iparnak igen sikeres erő kifejtése s a munkástömegek szorgos munkája rejlik e számok mögött.

Ami kiváltképen az ipart illeti, a legutolsó évben 70 millió aranykorona értékű nyersanyag-behozatal mellett, a belföldi szükségletek túlnyomó részét képes volt kielégíteni s ezenfelül az ország 500 millió aranykorona értékű őszi vi telének 52%-át bonyolította le.

A magyar ipar egészséges és biztos alapokon nyugszik, mesterséges támasztékokra nincs szüksége és normális kereskedelempolitikai viszonyok között is meg fogja állani a helyét. A behozatali és kiviteli korlátozások rendszerét nem Magyarország honosította meg, csak követni volt kónv telén az egész kontinens elzárkózási politikáját és épen Magyarország volt az, mely Ausztriával együtt már 3 évvel ezelőtt a portorosei konferencián sürgette a korlátozások megszüntetését a közép- és keleteurópai országok között. Egy megfelelő autonóm vámtarifa alapján kétségkívül lehetővé fog válni olyan kereskedelmi szerződések megkötése, melyek a magyar ipar jövőjét épen úgy fogják biztosítani, mint az idegen szerződők feleknek érdekeit.

Tisztában kell lennünk atekintetben, hogy a pénzstabilizáció elkövetkezése után sok átmeneti nehézséggel fog kelleni megküzdenünk, de ezeket — a lábbadozás krízisjelenségeit — országunk egészséges szervezete el fogja viselni a normális gazdasági rend jó reménységének tudatában.

PÉNZÜGYEINK ÉS A MEZŐGAZDASÁG.

Írta: *dr. Mutschenbacher Emil.*

az OMGE ügyvezető igazgatója.

Mindaz a kár, csapás és pusztulás, ami Magyarországot a világháború, a forradalmak, az ellenséges megszállások s a trianoni kegyetlen országcsönkítés folytán érte, fölér egy rettenetes, sokáig és nehezen kiheverhető földindulás következményeivel.

Ha valamely embereklakta bármily kicsiny közösséget földregés sújt és dönt romokba, az újjáépítésnek kétféle módja képzelhető el. Az egyik az, hogy a község elöljárósága a rombadólt házakból minden használható anyagot egybehordat s ezekből felépíti a községi köz-

épületeket, a községházát, az iskolát, az Isten házát, a gazdakört, úgy okoskodván, hogy e középületek körül majd csak félépülnek idővel a magánházak is, amelyek könnyebben tudnak maguknak építőanyagot szerezni.

Második lehetőség pedig az, hogy a községi előjáróság arra bízta a rombadőlt falu lakosait, hogy a romok, az ott heverő épületanyag felhasználásával állítsák helyre a maguk összedőlt kunyhóit, teremtsenek maguknak új otthont, új munkahelyet s engedjenek át építőanyagukból néhány téglát, egy-egy gerendát az emelendő középületek céljára is. Mert hiszen be kell látniok, hogy az újjáépülő községnek megint szüksége lesz új Isten házára, ahol az Urat imádhassa, új községházára, ahonnan a község ügyes-bajos dolgait igazgatják, iskolára, ahol az új nemzedék okulást meríthet és gazdakörre, népházra, ahol a régi nemzedék fejlesztheti gazdasági tudását.

Szakasztott így van ez egész országok gazdasági és pénzügyi politikájával is, ha egy országromboló földindulás után az újjáépítést akarják biztosítani. Itt is kétféle módszer lehetséges: az egyik, amely elsősorban, sőt kizárólag az állami pénzügyek rendezését tartja szem előtt s ennek a célnak elérésére onnan és úgy veszi az eszközöket, hogy nincs figyelemmel az egyes magángazdaságok szükségleteire és megélhetési lehetőségére. A másik módszer előbb a magángazdaságoknak, az egyes gazdasági alanyoknak a megerősödését, megújódását kívánja biztosítani, hogy azután ezekre támaszkodva, az államháztartás rendje, a közösség gazdasági megújódása is biztosítható legyen. Sokat lehetne rajta vitatkozni, vájjon a kettő közül melyik a helyesebb politika: az, előbbi-e, amely nálunk eddig érvényesült, vagy az utóbbi, amelyre legújabban tértünk rá s amely most, az úgynevezett szanalási terv útján, kerül megvalósításra. Úgy hisszük, a második módszer fog mégis csak helyesebbnek és célravezetőbbnek bizonyulni. Ezért a magyar mezőgazdaság ennek az újjáépítő-tervezetnek a célkitűzéseit, vagyis pénzünk értékének állandósítását s az államháztartás egyensúlyának helyreállítását helyesséssel fogadta s kész a legmesszebbmenően támogatni.

Ez természetes is. Hiszen a pénzérték állandósága egyaránt érdeke valamennyi termelőgazdának, de fokozottabb érdeke a mezőgazdaságnak, amely termelőmunkáját hosszabb idő alatt fejezi be, tehát annak eredményét, gyümölcsét is csak hosszabb, három-, hat-, künchónapos, sőt még további időtartam után látja, miáltal a pénz értékének fokozatos leromlása annál súlyosabban érinti. A mezőgazdasági termelés biztonsága, az annyira szükséges beruházások lehetősége szinte megköveteli a stabil valutát s a gazdatársadalom csak szívesen lát minden törekvést, mely komolyan erre a célra irányul és eredménnyel bíztat.

A pénzügyi megújódási tervet megvalósítása s a külföldi kölcsön előfeltételeinek biztosítása érdekében a kormány négy javaslatot terjesztett a nemzetgyűlés elé, amely ezeket közvetlen a húsvéti ünnepek előtt el is fogadta. Az első és legterjedelmesebb az immár törvénytarunkba iktatott törvények közül az államháztartás egyensúlyának

helyreállításáról szól, a második a belső kényszerkölcsonre vonatkozik, a harmadik az új jegybank felállítását mondja ki, a negyedik pedig a háború előtti külföldi magántartozások rendezéséről szóló államközi megállapodásokat foglalja magában.

Mindezeknek a törvényeknek elfogadása és végrehajtása előfeltétele annak, hogy Magyarország talpraállításához a külföld segítségét aranykölcson alakjában megkapja. Az egész pénzügyi megújodási tervzet azon az alapgondolaton épül fel, hogy külső segítség nélkül nem remélhetjük gazdasági és pénzügyi viszonyaink rendezését. Még pedig elsősorban azért nem, mert a függőben levő jóvátételi követelések oly súlyos bizonytalanságot s minden rendezési tervvel szemben olyan akadályt jelentenek, amelyet csakis a külföldi kölcsön bekapcsolásával s ennek törlesztése tartamára a jóvátételi követelések szabatos meghatározásával lehetett elhárítani. Ismételt kísérletezések, így a mezőgazdaságot, legsúlyosabban, a nagybirtokot pedig minden eddigi példát meghaladó mértékben terhelő vagyonsváltással való próbálkozás megmutatta, hogy a magunk ereje nem elégséges ahhoz, hogy ebből a végtelenül nehéz helyzetből valahogyan ki vergődhessünk. Ezért, semhogy utolsó erőtartalékainkat is feláldozzuk további meddő kísérletezésekre, helyesebb, ha biztosítjuk magunknak a külföld segítségét s a külföldi tőke érdekeltté tételével a külföld jóindulatú érdeklődését is.

Amidőn a mezőgazdasági érdekelttség a pénzügyi megújodási tervzetet elvileg helyesli s annak célkitűzéseit magáévá teszi, tisztában van vele, hogy e tervzet végrehajtása gazdasági életünk minden ágazatára, de elsősorban a mezőgazdaságra súlyos áldozatokat ró. Épen ezért azt kívánjuk és azt várjuk, hogy ezek az áldozatok lehetőleg arányosan oszoljanak meg. — a valóságos teherbírás figyelembevételével — az egyes adókötelezettek között, s hogy a mezőgazdaság, melynek vagyonsvállaga el nem rejthető, amelynek hozadéka nyilvánvaló és legkönnyebben utolérhető, *hogy* a mezőgazdaság, amely amúgyis keservesen küzdködik az egyre emelkedő termelési költségekkel és folyton rosszabbodó értékesítési lehetőségekkel: ne bénítassék meg a fenyegető termelési és értékesítési válságon kívül még a közterhek arányon felüli részének reá való háritásával is. Azt szokás mondani s ezt halljuk úton-útfélen, hogy a mezőgazdaság óriási nyereségekre tett szert, hogy az adózás terén nagy könnybbségeket élvez s hogy minden terhet bátran reá lehet háritani, mert megbírja.

Ezzel szemben az igazság az, hogy a kötött gazdálkodás korlátait és terheit egyetlen termelési ágazat sem érezte és sínylette úgy meg, mint épen a mezőgazdaság. Ha talán a legnehezebb időkben a maga termelte élelmicikkekből nem is volt oly szűk adagra fogva, mint a városi népesség, s ha a jelzálogkölcsonokkal terhelt földbirtokok nagy részét sikerült is tehermentesíteni s ezzel az előbb adóssággal terhelt gazdának bizonyos könnybbséget szereznie: viszont bőségesen ellensúlyozza ezeket az előnyöket a mezőgazdasági üzem jövedelmezőségének állandó csökkenése. Ezt pedig a termelési költségeknek a termény arakkal szemben való aránytalan emelkedése idézi elő, mert hiszen kivált

a mezőgazdasági termeléshez nélkülözhetetlen, ipar termelte eszközök és anyagok drágulása sokkal nagyobb arányú, mint amily mértékben a mezőgazdaság terményeinek az ára emelkedett; továbbá hozzájárul a mezőgazdasági üzemek jövedelmezőségének csökkenéséhez a munkabérek nagymérvű emelkedése, úgyszintén a magas kamatláb és a drága hitel is, amelyet a mezőgazdasági üzem nem bír el. A termelési költségek, munkabérek s a hitel drágulása szükségképen a külterjesség felé vezetnek. Még inkább gyorsíthatja ezt a gazdasági visszafejlődést a közterhek aránytalan fokozása, amivel az állam a maga jól felfogott érdekei ellen cselekednék. Egyetlen segítség az volna, ha mezőgazdasági terményeink árát sikerülne a termelési költségekkel arányba hozni. Ámde a mezőgazdasági termények áralakulásánál a világverseny játszik döntő szerepet, s ezért nagyon féltő, hogy a fenyegető agrár-krizist elhárítanunk nem sikerül s a kedvezőtlen terményértékesítési lehetőségeket a földárak erős csökkenése fogja követni. Annál inkább, mert a mezőgazdasági munkabérek állandó emelkedése fordított arányban áll a munkateljesítményekkel s így a termelés egyre drágább, hozama egyre kevesebb lesz.

Ami pedig azt illeti, mintha a gazdaközönség aránylag nem viselne elegendő adót, a pénzügyminisztérium hivatalos adataiból kiderül, hogy maguk az 1000 kai. holdon felüli nagybirtokosok, akiknek száma alig haladja meg az ezret, több mint 400.000 kai hold termőföldet adtak át az államnak vagyonváltság címén természetben, ami egész történelmünkben a legsúlyosabb adónak felel meg. Ezenkívül az 1000 kat. holdon aluli földbirtokosok búzaértékben, tehát szintén valorizáltan fizették le vagyonváltságukat s ezen a címen 1921/22-ben 22 milliárddal adóztak. Arról nem is teszünk említést, hogy az egyes termények határ-árának évek során át történt hatósági megszabása, valamint a különféle kiviteli korlátozások és kiviteli illetékek a természetes szabad áralakulást mesterséges leszorításával hány billió adóterhet róttak a gazdaosztályra, mely ezt a terhet, főként a városi lakosság fogyasztói érdekei kedvéért, valamint az államkincstár javára kényszerült viselni. De arra már rá kell mutatnunk, hogy az 1923-ban jövedelem- és vagyonadó címén befizetett 127 milliárd koronából a földbirtok 68 milliárdot viselt, az általános forgalmi adó 263 milliárdos hozadékából pedig 7s-rész terheli a földet, amely ezenkívül az állatforgalmi és cukorrépa-forgalmi adót teljes összegében viseli.

Most ezekhez az eddigi terhekhez még újabb súlyos terhek járulnak, így elsősorban a közszolgáltatásoknak aranyalpra való helyezése. Az aranyalapon való adózás előfeltétele, hogy a termelés hozadékának értékesítése során is biztosítva legyen az aranyalpra való áttérés. Ebben a tekintetben a kormány a jövő gazdasági évre teljes gazdasági szabadságot helyezett kilátásba, de még így is igen nagy tehertöbbséggel kell a mezőgazdaságnak számolnia, minthogy a földnek aranyértékben számított hozadéka a békeviszonyokhoz képest határozottan visszaesett s az erős külföldi verseny, a termelési költségek s a hitel drágulása, a megsokszorozódó közterhek kevés reményt engednek hamaros javulásra.

Ezenkívül a földadó kulcsa a kataszteri tiszta jövedelem 20%-áról aranykoronában annak 25%-ára emelkedik folyó évi július hó 1-től kezdve. Ez a látszólagos 25%-os földadóemelés a valóságban ennél jóval többet jelent. Még pedig először is azért, mert a mezőgazdaság hozadéka a békebelivel, tehát a teljes aranyértékkel szemben legalább 25. de többnyire 30-40, sőt 50%-kal is elmarad. Másrészt a mezőgazdaság az egyetlen termelési ágazat, amely immár két esztendőre az arany értékét megközelítő, búzaértékű földadót fizet. A földadónak valóságos százalékos áremelkedése tehát legalább 30-50%-os, az aranykorona-alapra való áttérés pedig csak fokozza ezt a tehertöbbletet.

Az új jegybank alapszabályaiban végre megvalósul a gazdatársadalomnak az a régi kívánsága, hogy mezőgazdasági célokra 6 havi lejáratú váltók is leszámíthatók, ha a váltókötelezeteknek legalább egyike mezőgazda. A váltóbíráló-testületek megszervezésénél is megfelelő befolyás van biztosítva a mezőgazdaság érdekképviselői testületeinek, s mindenesetre szükséges, hogy a jegybank vezetésében is megfelelő számú hely jusson a mezőgazdaság s a mezőgazdasági szövetkezetek képviselőinek. A főtanács összeállításában épen úgy érvényesülnie kell az ország agrár-jellegének, mint ahogyan az új jegybank egész üzletvitelében és bankpolitikájában megfelelő figyelemmel lesz a mezőgazdasági termelés szempontjaira. Azokkal a veszélyekkel szemben, melyeket a közeledő agrárválság a mezőgazdaságra nézve jelent, az erőgyűjtésnek egyik fontos segítőeszköze a mezőgazdasági hitelnek méltányos kamatláb s a mezőgazdasági termelés viszonyaihoz alkalmazkodó lejáratú idő mellett való biztosítása, amiben új jegybankunkra jelentős szerep vár. Ezért is hívták fel az országos gazdatársadalmi szervezetek a magyar gazdákat az új jegybank részvényeinek minél nagyobb arányban való jegyzésére s ezért mutat gazdaközönségünk, bár egyszerre százféle teher is nyomja, s bár a jegyzési határidő rövidege is nagy nehézséget okoz, mégis általános és élénk érdeklődést a folyamatban levő s a kormány által termén y felajánlás lehetővé tételével a gazdák részére megkönnyített részvényjegyzés iránt.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a magyar gazdatársadalom teljes erejéből óhajta és elősegíti a pénzügyi megújodási tervet sikeres lebonyolítását, s az ebből aránylagosan reáháruoló terheket kész is viselni. Viszont, bizvást számít rá, hogy aránytalan megterhelés nem fogja termelőmunkásságát hátráltatni, hanem ellenkezőleg, a szanalási akció során következetesen érvényesülni fog az a helyes alapgondolat, hogy az állami pénzügyek rendezése csak a magángazdaságok megerősödésével, munkaképességének és teherbírásának helyreállításával párhuzamosan lehetséges. Meg kell értenünk idebenn, s meg kell értenünk az anyagi talpraállításunktól nemcsak jó üzletet váró, hanem egyúttal a gazdasági béke és fejlődés visszaállítására is törekvő külfölddel s annak hozzánk kiküldött bizalmi férfiaival, hogy Magyarország jövője mezőgazdaságunk fejlődésétől függ, s hogy mezőgazdaságunk fejlesztése épen ezért a nálunk anyagi érdekeltséget vállaló külföldnek s a Közép-Európában végre nyugalmat, szabad gazdasági forgalmat és békés fejlődést óhajtó világgpolitikának velünk közös érdeke.

Végh. Károly,
a budapesti áru- és értéktőzsde elnöke:

A szanalási javaslatok elfogadásával és a magyar nemzeti bank megalakulásával a magyar közgazdaság kedvező fejlődésének előfeltételei adva vannak. A magyar koronának immár rövid időn várható stabilizálása egészséges alapot teremt a termelés minden terén.

Ami különösen az értéktőzsdét illeti, az értékpapírok árfolyamainak az az ingadozása, amely a pénz értékének mindenkori változásával függött össze, meg fog szünni és helyet fognak adni a részvények belső értékén, valamint azok jövedelmezőségén alapuló megítélésnek.

Szükséges tehát, hogy a vállalatok osztalékpolitikája megváltozzék és a részvényesek a tényleg elért üzleti eredményeknek megfelelő jövedelem biztosítottassék.

E végből szükséges, hogy a jelenleg érvényben lévő adózási rendszer megváltoztatásával a részvénytársaságok egészséges osztalékpolitikája lehetővé tétessék. Hitem, hogy a jelenlegi pénzügyminiszter ennek a szükségességéről meg van győződve.

Kétségtelennek tartom, hogy ezek után könnyű lesz a külföld érdeklődését az olyannyira aláértékelt jó részvényeink iránt felkelteni és az értéktőzsde kedvező fejlődésnek fog indulni.

KÜLFÖLDI SZAKFÉRFIAK NYILATKOZATAI MAGYAR-ORSZÁG GAZDASÁGI SZANÁLÁSÁRÓL.

Sir Henry Strakosch,

a kölcsön ügyében Budapestre küldött népszövetségi delegáció vezetője március 8-án így nyilatkozott a budapesti sajtó képviselői előtt:

„Legfontosabb feladatunk, hogy megtegyünk minden szükséges intézkedést a magyar korona stabilizálásának biztosítására. A korona stabilitásának hiánya a főoka ama bajok legnagyobb részének, amelyek az Önök országát sújtják. Leglényegesebb feladatunk tehát az, hogy az állami pénzügyeket olyan alapra helyezzük, amely tartósan egészséges legyen. Merem mondani, hogy mielőtt ezt a célt elértük, az ország közgazdasága is igen gyorsan meg fog gyógyulni, feltéve természetesen, hogy termelése és kereskedelme minden feszélyező korlátozástól menten, szabadon fejlődhetik. Az első lényeges intézkedés az, hogy mielőtt lehetséges, megállítsuk a pénzinflációt. Nyilvánvaló, hogy ez időt kíván s miután az országnak élnie kell, addig is a nép megtakarított pénzét kell kölcsön útján igénybe venni. Ahhoz, hogy Magyarország hitele a külföldön helyreálljon, mulhatlanul szükséges, hogy a magyar nép elsősorban bizalmat mutasson hazájának pénzügyi helyreállítása iránt, másrészt bizonyosságát adja annak, hogy lojálisán és erélyesen akarja végrehajtani a pénzügyi reformtervet és ennek jeléül megtakarított pénzét kormányának rendelkezésére bocsátja. Magyarország ily módon — belső kölcsönök segítségével — túljuthat a reformterv kezdő időszakán. Ez a legjobb módja annak, hogy Magyarország hitele a külföldön helyreálljon és így hozzájuthasson a külföld pénzügyi segítségéhez, ami lehetővé fogja tenni számára, hogy az újjáépítés művét befejezze. A küldöttség semmiféle erőfeszítéstől nem riad vissza s mindent meg akar tenni abból a célból, hogy jól megoldja a reabízott rendkívül fontos feladatot.”

Ezután hozzáintézett kérdésekre felelően *Sir Henry Strakosch*, a felállítandó Magyar Jegybankra vonatkozólag kijelentette, hogy „Magyarország elsősorban mezőgazdasággal foglalkozó állam, tehát a Magyar Jegybank létesítésénél is számolni kell ezzel a speciális körülménnyel. Ennek a jegybanknak is az a fő feladata, hogy az ország pénznemének fluktuációját a lehetőség szerint elkerülje s hogy a stabilizációt biztosítsa. Ennélfogva minden infláció káros volna, ami azonban nem jelenti azt, hogy a bank az ország iparát mindazokkal az összegekkel el ne lássa, amelyekre valóban szüksége van.”

„Az a körülmény, hogy a magyar pénz stabilizálódik, a lehető legkedvezőbb kilátással lesz az egész magyar gazdasági életre. Ennélfogva úgy az ipar, mint a kereskedelem és mezőgazdaság is egyaránt élvezni fogják a stabilizációnak áldásos hatását.”

„Magyarország költségvetésében az egyensúly helyreállítása az ország rekonstrukciója céljából megalkotott terv végrehajtásával 1926

Július végére várható. Az eddigi tapasztalatok szerint minden remény megvan arra, hogy ez az időpont be is tartható.”

„A bankjegyek kibocsátását a lehető legszűkebbre szorítják. E tekintetben az új Jegybank alapszabályai pontosan intézkednek, ezeknek betartása esetén tehát a pénz stabilizálása mindenestre elérhető. Pénzt csupán tényleges értékekre szabad kölcsönözni, ami a bankjegyek értékét nagy mértékben biztosítja.”

„A hitel fogalma azonos a megbízhatóság és a bizalom fogalmával. A bizalmat azonban nem lehet másként megszerezni, mint azáltal, hogy a külföldben bizalmat támasztunk magunk iránt. Magyarországnak tehát, hogy a külföld bizalmát megnyerje, mindenekelőtt önmagának kell bizalmat mutatnia saját országának fellendülésével szemben. Amennyiben Magyarország kölcsönt kér, előbb meg kell mutatnia azt, hogy bízik saját jövőjében. Ennek a módja az, hogy a magyar nép bizalommal és készségesen adjon pénzt kölcsön saját kormányának. Erre való a külföldi kölcsönt megelőző belföldi kölcsön, amelynek sikere legfényesebb bizonyítéka lesz a magyar nép önbizalmának és mindenestre ki fogja váltani a külföld részéről is a bizalmat. Az eset csaknem ugyanaz, mint Ausztriában volt, és ahogy Ausztriában az akkor előírt tervet pontosan és gyorsan végrehajtották, épűgy Magyarországon is pontosan és gyorsan kell végrehajtani azokat az intézkedéseket, amelyeket az ország rekonstrukciójára vonatkozó tervezet elrendel. A bizottságnak erős a hite, hogy ezeket az intézkedéseket keresztül lehet vinni és hogy hűségesen keresztül is fogják azokat vinni.”

*

Ugyanezen a napon Horthy Miklós kormányzónál tisztelgett a delegáció. *Sir Henry Strakosch* üdvözlőbeszédében a következőket mondta:

„Bízunk benne, hogy a magyar kormánnyal és a magyar néppel egyetértésben feladatunkat sikeresen meg fogjuk oldani. Ami a reformtervet illeti, az annak alapjául szolgáló elv épűly egyszerű, mint amilyen hatályos, ha híven érvényesítik. Ez az elv az, hogy az állam költségvetését egyensúlyba kell hozni a kiadások, csökkentésével és a jövedelmek fokozásával, úgy, hogy megszűnjék a kölcsönvétel szüksége, továbbá, hogy ez a reform rendszeresen, állhatatosan és okosan hajtassék végre, úgy, hogy a külső világ gyakorlati közreműködését meg lehessen nyerni. A terv végrehajtása nemcsak a kormány tevékenységét kívánja meg, hanem áldozatokat követel a lakosság valamennyi osztálya részéről. Ezek az áldozatok, úgy véljük, csupán időlegesek lesznek.”

A népszövetségi delegáció befejezván budapesti működését, a delegáció vezetője, *Sir Henry Strakosch*, március 22-én tájékoztatta a magyar sajtót e működés eredményéről. Jelentéséből hadd álljanak itt ezek a részletek:

„Az ország általános pénzügyi és gazdasági helyzetének megítélésénél, valamint a Jegybanknak megalapítására vonatkozóan is

a delegációnak nagy segítségére voltak mindazok az információk, melyeket az ország pénzügyi és gazdasági életének különböző képviselőitől nyertek. A bizottság nagy meglepetéssel állapította meg, hogy minden foglalkozási ág a legnagyobb készséggel óhajt a Jegybank megalapításában résztvenni.”

„A költségvetési reform a magyar kormány tervezetén alapul, amelyre vonatkozóan a delegáció hozzájárulását megadta, miután, azt beható megfontolás tárgyává tette, az érdekelt tárcák vezetőivel folytatott részletes tanácskozások során.”

„Nem kételkedünk abban, hogy a gazdasági élet minden ága, így különösen a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem s a bankok tettekkel is részt kívánnak venni a rekonstrukció munkájában, amennyiben az országnak ebben a fontos pillanatban pénzügyi támogatásukat fogják nyújtani. Bizom abban, hogy a delegáció tagjai hajlandók arra, hogy az országot ebben a munkában támogatni fogják tanácsaikkal.”

„Ha az ország saját jövőjében bízunk és el van tökéltve meghozni a hazafias áldozatokat abban az irányban, hogy lépésről lépésre visszatérjen az egészséges állami gazdasági élethez, ki van zárva, hogy az általános gazdasági és pénzügyi élet újra magához ne térjen.”

„Hogy ezt a tervet keresztül lehessen vinni, nemzetközi kooperációra volt szükség. Ennek keresztülviteléhez elsősorban szükséges a nép összes rétegeinek együttműködése. Ily együttműködés a hazafiságnak nemes megnyilatkozása lesz, miután a nép jóléte és boldogsága, valamint az állam biztossága függenek tőle.”

„Ha a magyar nép hűen vállalja az újjáépítő terv keresztülvitelét, a külföld nem fog habozni, hogy teljes szívvel segítségére siessen az ország rekonstrukciós munkájában és Magyarország talpraállítása ismét értékes bizonyítéka lesz azoknak az ideáloknak, amelyekért a népszövetség dolgozik és amelyeket megvalósítani képes.”

*

Április 3-iki jelentés szerint *Sir Henry Strakosch* a „Financial News” tudósítója előtt így nyilatkozott:

„Teljesen meg vagyok elégedve a Magyarországon folytatott tárgyalásokkal. A tervezet, amelyben megállapodtunk, a kitűzött időn helyre fogja állítani az ország pénzügyi és gazdasági helyzetét és úgy a külföldön, mint magában Magyarországon is bizalmat fog kelteni.”

„Az infláció körülbelül május közepén meg fog szűnni.”

„A magyarok valóban dicséretreméltó hazafiasággal el vannak tökéltve, hogy a legmesszebbmenő pénzügyi támogatásban részesítik kormányukat.”

„Ausztria esetéhez hasonlítva, Magyarország problémája sokkal egyszerűbb. Az infláció nem öltött itt oly nagy méreteket, mint Ausztriában. Egyébként is Magyarország gazdasági berendezkedése sokkal kevésbé komplikált és főként a nagyon kifejlődött mezőgazdaságra s az ezzel összefüggő iparra támaszkodik. Politikailag is könnyebb Magyarország helyzete, mert itt nincs ellenzék, amely megghiúsíthatna a tervet. Végül pedig, a Magyarország rekonstrukciójához szükséges összeg jóval kisebb, mint Ausztriában.”

„A magyarok tetterős, hazafias, jól fegyelmezett és sokat dolgozó nép, amelynek szerencsére széles látókörü, erős kormánya van. Teljesen jogos tehát az az optimizmus, amellyel a rekonstrukciós terv megvalósítása elé nézünk. Nem nagy képzelőtehetség kell annak mérlegeléséhez, mily óriási fontosságú Magyarországra nézve az a politikai, pénzügyi és gazdasági stabilitás, melyet a megállapított terv segítségével Ausztriával együtt fog elérni. Ausztria ma hatalmas központja a békének, a pénzügyi és gazdasági rendnek és a termelésnek. Mindkét szomszédos állam, melyeknek lakossága együttvéve 15 millióra rúg, és amelyeknek gazdasági berendezkedése kiegészíti egymást, hivatva van, hogy hatalmas tényezői legyenek Középeurópa stabilitásának. Ennélfogva mindenki köteles minden erejével támogatni azt a roppant fontos és biztató munkát, amelyet a népszövetség itt végez.”

Giuseppe Bianchini,

a Budapestre küldött népszövetségi delegáció olasz tagja március 18-án így nyilatkozott a M. T. I. munkatársa előtt:

„A *mi* munkánk célja, hogy Magyarországnak mindazok után a megpróbáltatások után, amelyeken keresztülment, egy boldogabb jövőt biztosítson. Ezt a jövőt különben a magam részéről is tiszta szívből kívánom, már mindazoknál a hagyományos szimpátiáknál fogva is, melyekkel az én hazám az Önökével szemben viseltetik. Nagyon fontos volna, ha a nemzetgyűlés mielőbb megszavazná a külföldi kölcsönre vonatkozó törvényjavaslatokat s ezzel bebizonyítja a külföld előtt, hogy Magyarország kész magárávallalni mindazokat a terheket, amelyek a valamennyiünk által óhajtott jobb jövő érdekében elháríthatatlanok.”

Mark Wallenberg,

a Budapestre küldött népszövetségi delegáció svéd tagja így nyilatkozott március 21-én:

„Rövid ittlétem alatt azt a benyomást szereztem, hogy Magyarország jobb jövőnek nézhet elébe, ha higgadtan megfontolja jelenlegi helyzetét és elsősorban a saját magában rejlő erőkre támaszkodik. Az az érzésem, hogy Magyarország jólétére szolid bázist nyújtanak az ország természetes erőforrásai, másrészt minden téren elsőrangú tehetségek fölött rendelkezik, kiknek Magyarország talpraállítása érdekében együtt kell működniök. Önöknek nagyszerű államférfiaik vannak, bankáraik kiválóak és anyagilag jól megalapozott iparuk van. Ne bízzák azonban kizárólag reájuk az adófizetés terheit, hanem vonják be őket az elvégzendő nagy rekonstrukciós munkába is és ne terheljék meg e munkával kizárólag az államot. Ha nem egyedül a törvényhozási módszerekben és az állami vállalkozásokban fognak bízni, akkor majd meglátják, hogy a vállalkozási szellem vissza fog térni, ami a lakosság összes rétegeinek előnyére fog szolgálni, mert

megadja a magasabb életstandardhoz a szükséges materiális alapot. Ennek eredményeként vissza fog térni a külföld bizalma és bizonyára megkezdődik a szükséges külföldi tőkének az országba való özönlése.”

C. E. ter Meulen,

a Budapesten járt népszövetségi delegáció hollandiai tagja március 22-én így nyilatkozott a M. T. I. munkatársa előtt:

„A különböző érdekképviseltek reprezentánsaival való érintkezéseim alatt azt a benyomást szereztem, hogy a magyar nemzet úgyszólván teljes egészében át van hatva attól a meggyőződéstől, hogy a jelenlegi nehézségek leküzdhetők. Habár hivatalos küldetésem veget ért, remélem mégis, hogy Magyarországnak még sokat használhatok azzal, hogy idegen országokban elmondom, milyenek találtam Magyarországot. A külföld, sajnos, még mindig nagyon hamisan van informálva a magyarországi állapotok felől. A magam részéről kötelességemnek tartom, hogy minden örömmel segédkezet nyújtsak ennek a szerencsétlen körülménynek alapos megváltoztatására. Remélem, hogy a közel jövőben visszatérek Magyarországra s remélem, hogy akkor azt fogom tapasztalni, hogy az ország akkor már rég túllesz minden baján.”

Sir James Leigh-Wood,

a Brown, Rhipley & Co. londoni nagy bankház főnöke március 24-én így nyilatkozott a M. T. I. londoni tudósítója előtt:

„A magyar pénzügyi tervet Közép-Európa egy tekintélyes része újjáépítésének fontossága mellett azt a nagy lehetőséget is nyújtja, hogy szó van egy agrárállam szanalásáról, amelynek természetes életképessége kell hogy legyőzze a nehézségeket. Ebben különbözik a magyar szanalás terve az osztráktól, miért is a magyar kölcsönre vonatkozólag nem volt szükség nemzetközi garanciára. A City köreiben teljesen tudatában vannak annak, hogy a népszövetség tervének alkotói az egyáltalán található legkitűnőbb szakemberek. Ezeknek a szakembereknek a szava feltétlenül tekintéllyel bír és ha ok annak a belátására jutottak, hogy Magyarországnak nincs szüksége nemzetközi garanciára, akkor a nemzetközi pénzpiac vezérei ebben Magyarország abszolút életképességének legjobb bizonyítványát fogják látni”

„Az emisszió eredménye s a pénzpiac ítélete most már az általános bizalom visszatérésétől függ. Ezt csak úgy lehet felkelteni, ha a magyar nép maga is kész az újjáépítés érdekében legmesszebbmenő áldozatokat vállalni. Enélkül a készség nélkül nincs sehol a világon lehetőség a rekonstrukcióra.”

A szükséges áldozatoktól annál kevésbbé szabad visszariadni, mert Magyarország esetében bizonyára nem hiábavalók lesznek. A magyarok aranybányán állanak, csak abba a helyzetbe kell jutniuk, hogy ki is használhassák ezt az aranybányát. Ma a föld termékenysége

az egyetlen szolid érték, a Dunamedence földjének kincsei pedig Európa egyik legnagyobb gazdasági értékét reprezentálják, amelyet még fokoz az előnyös földrajzi fekvés és a Keletről Nyugatra, valamint a Balkánra vezető forgalmi út fontossága. Egészen bizonyos, hogy a bizalom ismét felkeltetvén, az angol tőke szívesen fog Magyarországra jönni és hasznosan fogja előbbre vinni az ott kínálkozó gazdasági lehetőségeket. „

„Addig is még egyszer hangsúlyozom, hogy az első lépést magának a magyar népnek kell megtennie. Hiszen a legfontosabb épen ennek az elvnek alkalmazása, mely szerint az állam pénzügyeinek szanálása útján magának az országnak kell saját erejével megtenni us első lépést.”

„A gazdasági okokon kívül még érzelmi okok is szólnak az angol gazdasági körökben Magyarország mellett. Angliában régóta ápolják a hagyományos barátságot Magyarország iránt s ezen semmit sem változtatott a háború. Az angol közvélemény legszélesebb köreiben tudják, hogy Magyarországot beszorították a világháborúba é.* hogy Magyarország a háború alatt sohasem sértette meg; az emberieség törvényeit. A magyarok a háború kitörésétől végéig gentlemanek voltak s ezt Angliában nem felejtették el.”

Pospisil Vilmos,

a Budapesten járt delegáció cseh tagja március 24-én ezeket mondta, a M. T. I. munkatársának:

„A genfi, londoni és párisi tárgyalások után a delegációnak mostani munkája Budapesten újabb bizonyítéka Ador. az 1920 bau Brüsszelben tartott nemzetközi pénzügyi konferencia elnöke azon reménykedésének, hogy ez a konferencia hasznosan, működött Európa gazdasági helyreállítása érdekében. Azon benyomások sorában, melyekkel távozunk Budapestről, első helyen áll az a biztos érzés, hogy bennünket, akik, mint a Népszövetség speciális küldöttsége jöttünk ide, mindazokkal a tényezőkkel, akikkel érintkezésbe léptünk, a kölcsönös bizalom atmoszférája vett körül. Fáradásainkért bőségesen kárpótolt bennünket az a tudat, hogy legjobb tudásunkkal és lelkiismeretes közreműködtünk a nemzetközi szolidaritás egy roppant fontos munkájában s hogy ebben a budapesti tényezők a legteljesebb megértést tanúsították. „

William G. Harding,

az amerikai Federal Reserve Board volt kormányzója, aki Magyarország pénzügyi főbiztosának volt kiszemelve, a Havas-ügynökség március 26-iki jelentése szerint úgy nyilatkozott hogy:

„tájéalmara, vissza kellett utasítania, orvosai tanácsára, azt a megbízást, hogy a nemzetek szövetségének főbiztosa legyen Magyarország újjáépítése körül. Ennek ellenére tovább is behatóan érdeklődik Magyarország újjáépítésének műve iránt. Budapestre utazik, ahol

meglátogatja Bethlen gróf miniszterelnököt. Ezzel egyrészt meg akarja mutatni, milyen nagy érdeklődéssel viseltetik Magyarország küszöbön álló erőfeszítése iránt, másrészt felvilágosításokat óhajt szerezni, amelyek lehetővé teszik számára, hogy Amerikába visszatérve, támogassa az újjáépítő program végrehajtását.”

Harding el is jött Budapestre és itt március 27-én odanyilatkozott, hogy:

„Magyarország helyreállítása elsősorban magán a nemzetén, a lakosság szorgos munkáján és rendíthetetlen akaratán múlik. A magyar gazdasági helyzetet nem lehet izoláltan nézni. A talprasegítő terv megvalósítása minden esetre könnyebbséget fog hozni, de teljes megnyugvást csak az egész középeurópai kérdés végleges rendezése teremthet. A külföld pénzpiacát ebben a pillanatban nem a magyar kölcsön, de a francia frank érdekli, azonban ezt a piacot igen könnyű befolyásolni s így a magyar pénzügyi vezetőségen múlik, hogy energikusan, kellő helyen és kellő pillanatban fogják meg a dolgot

Sir Laming Worthington-Evans,

volt angol póstaminiszter, ezidőszerint a „Financial News” főszerkesztője, március 29-én ezeket mondta a M. T. I. londoni levelezőjének: „Sikeres legyőzése mindazoknak az akadályoknak, amelyek útját állották annak, hogy Magyarország a népszövetség égisze alatt gazdaságilag talpraállíttassók, egyik legfontosabb lépés azon az úton, amely Középeurópa normális állapotának helyreállításához vezet. Az angol pénzügyi körökben általában komolyan remélik, hogy a népszövetség rekonstrukciós terve Magyarországon ugyanazokat a gyümölcsöket fogja hozni, mint Ausztriában. Azonban a siker nem csekély mértékben magától Magyarországtól függ. Feltétlenül szükséges lesz, hogy a magyar kormány barátságos egyetértésben együttműködjék a népszövetség főbiztosával és hogy a lakosság rendíthetetlen elszántsággal fogadja azokat az ideiglenes, elkerülhetetlen kellemetlenségeket, amelyek a nélkülözhetetlen erőkifejtéssel járnak, hogy végre is a valuta stabilizációjához és a gazdasági egyensúly helyreállításához vezessenek.”

Neumann Gábor,

aki ma Wienben az egyik legnagyobb pénzügyi konszern vezetője s a konszern körébe tartozó iparvállalatoknak legfőbb irányítója, a Pesti Hírlap április 17-iki számában így nyilatkozik:

„Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a magyar szanálási akciót már maga az is megkönnyíti, hogy az osztrák példából merített tapasztalatokra támaszkodhatik. Az előfeltételek azonban kétségtelenül nem azonosak, Ami egyrészt az osztrák ipar a magyar iparral szemben sokkal hosszabb fejlődésre tekinthet vissza s így a felhalmozott tartalékjaira támaszkodva, képesebb volt arra, hogy az állami igényeknek

megfeleljen, másrésről a magyar gazdasági élet tekintettel a sokkal kiterjedtebb őstermelésre — abban a helyzetben van, hogy fedezni tudja a belföldi szükségleteket, amiért is Magyarország sokkal hamarabb helyre fogja tudni állítani fizetési mérlegének egyensúlyát, mint Ausztria. Magyarország ezzel szemben két jelentős tényező tekintetében hátrányosabb helyzetben van, mint Ausztria. Az egyik tényező az a rengeteg sok kár, amelyet az ország gazdasági életének a forradalmak, majd a román megszállás miatt kellett elszenvednie, azután azok a heves politikai harcok, amelyek ennek a nyomában jártak. A másik kedvezőtlen tényező az, hogy a magyar népszövetségi kölcsön mindössze körülbelül csak a negyven százaléka az osztráknak. Vajjon a kilátásba helyezett kétszázötvenmillió aranykorona elég lesz-e a magyar költségvetés egyensúlyának helyreállítására, ez elsősorban attól függ, hogy a magyar közgazdasági élet egyáltalában képes lesz-e a tervbe vett adóemelések elviselésére? Különösen azt nem szabad itt szem elől téveszteni, hogy a bevételek fokozása nagyrészt az ipari és a banktőkére fog esni, amíg másrésről a mezőgazdasági vagyonok továbbra is kíméletes elbánásban fognak részesülni. A Magyarországon tervbe vett adótételek ugyan még mindig a legújabb osztrák javaslatban redukált adótételek mögött maradnak, számolni kell azonban azzal, hogy az osztrák ipar és az osztrák banktőke már századok óta megszokta a magasabb adóztatást és ahhoz bizonyos mértékig hozzáedződött. A magyar ipar kívánatos fejlődéséhez és megszilárdulásához azonban a magas adók semmiesetre sem fognak hozzájárulni. Különös nyomatékkal kell itt reámutatni arra, hogy a magyar adójavaslatok aligha alkalmasak arra, hogy a külföldi tőkefelesleget Magyarországra csábítsák, holott ez az országban uralkodó tökeszegénység következtében sürgősen szükséges volna. Itt, Ausztriában ismételtén azt a tapasztalatot lehetett megszerezni, hogy a nyugati tőke csak ott telepedik le tartósan, ahol az ipar és a bankélet lehetőleg az állami befolyástól szabadon fejlődik. A magyar líjjaépítési programmban azonban éppen ezzel a ténnyel sem számoltak; ebből a szempontból különösen az in natura való vagyonváltásokat tartom nagyon meggondolandóknak. Nagyban és egészben mégis azt hiszem, hogy a magyar akció eléri célját, ha a lakosság minden részében megnyilatkozik az ehhez szükséges áldozatkészség.”

Mr. J. Smith

iómegebízottnak a budapesti újságírók. előtt május 2-án felolvasott nyilatkozata:

Alig hogy Budapestre érkeztem, első dolgom az volt, hogy a kormány tagjai által történt fogadtatásom után a magyar és külföldi Mjto képviselőit fogadjam, akiknek a segítsége annyira szükséges annak a tervnek keresztülviteléhez, amely hivatva van arra, hogy Magyarországon a normális gazdasági és pénzügyi helyzetet helyreállítsa.

Mindenekelőtt ki kell jelentenem azt, hogy *nagy megtiszteltetésnek tekintem, hogy a magyar kormánynak és a magyar népnek segíthetek annak a tervnek kivételében, amely egy szükséges lépést jelent nemcsak Magyarországra, hanem Középeurópa és végeredményben az egész világ normális helyzetének helyreállításában.*

Mihelyt kinevezésemet megkaptam, amely valóban váratlanul jött, nyomban Budapestre indultam. Önök megértik, hogy ilyen körülmények között még nem rendelkezem elegendő tájékozottsággal ahhoz, hogy bővebben nyilatkoztassam Magyarországra viszonyairól. Örömmel állapíthatom meg azonban, hogy hozzáértő és erélyes munkatársakra találtam itt. Meg vagyok győződve arról, hogy az ő segítségükkel és az egész magyar nép támogatásával ezt a fontos munkát sikeresen végrehajthatjuk.

A külkereskedelmi mérleg, valamim az állami adójövedelen) a folyó én első három hónapjaiban nagy javulást mutat és ez lényegesen hozzá fog járulni a kibocsátandó kölcsön sikeréhez.

Most, hogy a szükséges törvényeket elfogadták és az újjáépítési terv egyik fontos tényezőjét alkotó új jegybank alaptökéjére az aláírások a legkedvezőbb kilátások mellett már megindultak, úgy hogy a bank június 2-án már megnyithatja kapuit, szabadon áll az út a nemzetközi pénzügyi körökkel való tárgyalások számára. Ezen a ponton meg vagyok arról győződve, hogy Magyarország meg fogja kapni azoknak az érdekelt köröknek segítségét és közreműködését amelyek az országnak és a külvilágnak kölcsönös együttműködésén alapuló tervezet előkészítésében közremunkálkodtak.

Még egy személyes kijelentéssel tartozom. Az én feladataim pénzügyi természetűek és nem politikaiak. Minden erőmet a feladatomban fogom szentelni, abban a reményben, hogy egy népnek, amely iránt hazám mindig nagy csodálattal viselMert, támogatására lehetek abban, hogy megteremtse a maga jólétének, és boldogságának szükségszerű feltételeit

*

Folytatva az „Esti Hirelf munkatársának:

„Örömmel értesültem, hogy a magyar Jegybank megalapításának előmunkálatai a legragyogóbb anspiciunwk mellett már folyamatban

vannak és hogy a különböző társadalmi rétegek egymással versengve igyekeznek kivenni részüket a Jegybank alapításával járó terhekből. Nem is tudja elképzelni — folytatta aztán — hogy a Jegybank létesítése milyen kedvező hatást fog gyakorolni a kölcsöntárgyalásokra. Közölhetem még Önnel, hogy csakhamar két nagyon értékes munkatársat fogok kapni *M. Charron* francia és *Mr. Sipmann* angol pénzügyi szakértők személyében. Mindkettő kiváló pénzügyi iskolán (financial training) ment keresztül és meg vagyok győződve, hogy munkámban nagy segítségemre lesznek.”